

כאמ"ר קרין לא מה נברין... משה נחמיה נבנה... (אם נשאלים)...

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה
לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

מיסודה של עמותת
"משולי ערימת"
רחוב שאגת אריה 25/17
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 455

הונצח ע"י בנם הנה"צ
הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"פ הר"ר צבי בתר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, ה' בתמוז התשע"ב. מסכת נדה דף לח – דף מה

מצינו בשום מקום דבית דין תוקעים בכניסת החודש לא בזמנו ולא שלא בזמנו. וכתב, דלולי דבריהם היה מפרש, דהיינו תקיעה בחצוצרות שתוקעין על הקרבן בקרבן מוסף ראש חודש, דתוקעין על כל מוסף שביום תקיעות חדשות, כדאיתא בסוכה (ד.), והיינו לפרסומי מילתא דהוא ראש חודש.

דף לח ע"ב

(ז) גמ', מאי טעמייהו דחסידיהם הראשונים דכתיב ויתן ה' לה ריוון וכו'. ביאר הערוך לנר, דדייק מדשני קרא בלישניה, דבכל דוכתי כתיב "ותהר ותלד", והכא כתיב "הריון".

(ח) גמ', מיעוט תקופות שניים. דהיינו, דתקופה היא ג' חדשים, ושני תקופות הם ו' חדשים.

(ט) מתני', המקשה בתוך שמונים של נקבה. פירש רש"י בד"ה המקשה תוך שמונים, דהיינו או שנתעברה מחדש בימי טוהר, או שנשתתה ולד אחר חברו ב' חדשים וחצי. אבל בחידושי הר"ן כתב, דאין לפרש דאיירי בנשתתה ולד אחר חברו, דאם כן, אמאי נקט תוך שמונים של נקבה, הא הוה מצי לאשכוחי שפיר אף בתוך מ' דזכר, דלא הוה מיא בעלמא, דהא נתעבר עם הראשון אלא שנשתתה, ומדנקט בתוך פ' של נקבה, משמע דאתי לאשמועינן דיש קושי לנפלים, וכגון שחזרה ונתעברה, ומשום הכי לא מצי למינקט בתוך מ' דזכר, דאי שמשה לסוף ז' וילדה תוך מ', הולד מיא בעלמא ואין בו דין לידה וקושי כלל, אלא נקט פ', ובגונא דנשתתה, וסבירא ליה דיש קושי לנפלים. ועיין באות הבאה.

(י) מתני', שם. פירש רש"י ד"ה המקשה תוך שמונים, כגון שנתעברה בימי טוהר. ובפירושי המשניות להרמב"ם (פ"ד מ"ו) הוסיף, דהפילה. והקשה המשנה אחרונה (שם), הא קיימא לן דאין קושי לנפלים, ומאי קאמר רבי אליעזר דהיקל בטומאת נדה, הרי בנפל לא היקל אף בזיבה. ומשום הכי כתב, דהדין עם רש"י, שלא כתב "והפילה". נולכאורה אינו מובן, דאין משכחת לה קושי דלפני לידה בתוך שמונים, ואף דיתכן כגון שקשתה מתוך שמונים עד הלידה שהיתה חמשה חדשים לאחר מכן, אך לכאורה הוא דחוק מאוד. ובודאי אף רש"י נתכוון לומר שהפילה, והאי תנא סבר דיש קושי לנפלים, כמו שביאר בחידושי הר"ן. (א.י.ג.).

(יא) גמ', הכי נמי דמיה מחמת עצמה ולא מחמת ולד. הקשה המשנה אחרונה (גדה פ"ד מ"ו), דפשטיה דהאי קרא היינו, דטהרה עכשו כימי טהרתה מימי טומאת לידתה, דהתם אף שתראה דם טהורה, ואם כן, השתא דפרכינן ולא מחמת ולד, משמע לכאורה דבימי טומאתה, אם תראה בקושי מחמת ולד לא תטמא, וזה ודאי דאינו, דבו' דזכר וי"ד דנקבה טמאה בכל ענין. וביאר, דדיוק הגמ' מדכתיב "דמיה", דלכאורה הוא מיותר, דהא ביולדת טמאה אף בלא ראיית דם, אלא בא לומר, שיש לך אשה שדמיה טהורים מחמת עצמה ולא מחמת ולד.

דף לח ע"א
(א) גמ', תנן כמה הוא קישויה רבי מאיר אומר וכו' בשלמא לרב וכו' אלא ללוי קשיא. כתב הערוך לנר, דהכי נמי קשיא מדברי רבי יוסי ורבי שמעון, דאינהו אמרי ב' שבועות וללוי אינו אלא י"א יום. והא דפריך מדברי רבי מאיר דוקא, משום דמדבריו קשיא נמי לרב, ולא משכחת לה אלא כדרב אדא בר אבהו, אבל מרבי יוסי ורבי שמעון לא קשיא לרב כלל.

(ב) גמ', אמר לך לוי וכו' בימי נדה נדה בימי זיבה טהורה. הקשה הערוך לנר לעיל (לז:), לפי פירוש הר"ח שהובא בתוס' (שם) ד"ה ורב אדא, דמפרש, דאינו מטהר אלא ט' ימי זיבה דראויה ליעשות בהן זבה, אבל לא י"ו וי"א, אם כן מאי בימי זיבה טהורה דקאמר, הא בהני ימי זיבה טמאה. ותיריך, דאינם קרויים ימי זיבה. כיון דאינה ראויה ליעשות בהן זבה גדולה, אלא שהלשון דחוק.

(ג) גמ', אלא ימים הראויין להיות בהן זבה גדולה. עיין בתוס' ד"ה להיות בהן זבה גדולה, דמיייתי פירוש הר"ח דלאפוקי יום ראשון ושני של י"א, דלא נעשית זבה גדולה עד שתראה יום שלישי. וכתב הערוך לנר לעיל (לז:), דמפרש כך, משום דהוא מפרש בלישנא קמא דלוי (שם בד"ה ורב אדא), דאתא לאפוקי י"ו וי"א, דאינה ראויה להיות בהם זבה גדולה, ובלישנא בתרא מפרש, דאתא לאפוקי אפילו ראשון ושני, אם לא ראתה שלישי. אכן הקשה, היאך יפורש כן בלשון הגמ', הא בין א' וב' ובין י' וי"א אין ראויה להיות זבה גדולה, ומנלן דבלישנא קמא אתי לאפוקי רק י' וי"א. וכתב, דבלישנא קמא דקאמר "להיות בהן זבה", משמע, הראוין להתחלת זבה, ולא מפיק אלא י' וי"א, ובלישנא בתרא משמע ימים שנעשית בהן כבר זבה גדולה.

(ד) גמ', לאפוקי ממואן דאמר אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם וכו'. כתב רש"י ד"ה קא משמע לן, ואי הוה חזיא קודם לידה בפתיחת הקבר הרי היא זבה הואיל ובלא קושי ראתה. אבל בחידושי הרשב"א כתב, דכל דם שבא בשעת לידה, דינו כרואה בקושי ולא שפתה קודם לידה, והכא בנפלים איירי, דאין קושי לנפלים. וכתב הערוך לנר, דאף רש"י סובר כן, אלא דמפרש, דאי חזיא בפתיחת הקבר שקודם לידה, טמאה. [אמנם בתוס' ד"ה מאי דעתך כתבו, בתוה"ד, דלא בעי סוגיין לאורווי בנפלים. וביאר החידוד הלכות, דאזלי לטעמייהו בתוס' לעיל (לז.) ד"ה רבא אמר, דדם בשעת לידה אינו כקושי]. ועיין באות הבאה.

(ה) גמ', שם. עיין באות הקודמת. והקשה הערוך לנר על דברי החדושי הרמב"ן והרשב"א, הא ברישא דהך ברייתא קתני "אמרו לו אם כן יש מקשה כל ימיה", ואמר להו רבי מאיר דאין קושי לנפלים, אבל אינהו סברי דיש קישוי [דהוא הרישא דהך ברייתא כדאיתא בתוספתא] אם כן, אף אי נימא דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, אכתי דם קישוי הוא.

(ו) גמ', שיפורא גרים. פירש רש"י ד"ה שיפורא, שופר שתוקעין בו בית דין בקידוש החודש. וכן כתבו התוס' ד"ה שיפורא גרים. והעיר הערוך לנר, דלא

הדרג היוזמי

מסכת נדה דף לח – דף לט

ח' בתמוז – ט בתמוז התשע"ב

קובעת.

ו) תוס' ד"ה רב הונא בר חייה אמר שמואל וכו', ולא מיבעיא בימי ספירת זיבה ממש דאינה קובעת וכו'. ופליג אדרבי יוחנן וריש לקיש. אבל בחידושי הרשב"א כתב, דלא פליג אדרבי יוחנן וריש לקיש, דהכא איירי בימי זיבתה ממש, [דהיינו ימים שרואה בהן], דבהני ימים אינה קובעת וסת, אבל בימים הראויים לזיבה, דהיינו כגון דחזיתיה ממעין סתום, קבעה אף לשמואל דהכא, ובהנך הוא דמודו רבי יוחנן וריש לקיש דקבעה בימי זיבתה. [ולכאורה קשה על הרשב"א, דבמתניתין תנן, כל י"א יום הרי היא בחזקת טהרה, ומשמע דקאי אימים שלא ראתה בהם עדיין, דהא קתני בסיפא, אבל ימי הזב והזבה וכו' דהיינו ימים שהיא רואה בהם. (א.י.ג.)].

ז) גמ', מיחש מהו דניחוש לה. עיין מה שפירש רש"י בד"ה מיחש מהו דניחוש לה. ובתוס' ד"ה מקבע לא קבעה. והקשה בחידושי הרשב"א, דלפירוש רש"י, מאי מייתי רב פפא מהא דשמואל הא התם כבר קבעה וסתה בימים הראויים לנדותה, אבל היכא דלא קבעה אלא בימי זיבתה, אימא לא ניחוש להו כלל. וכתב, דמשום הכי פירשו התוס', דהכא נמי כשקבעה בימי נדות ובאה לחוש לה כשנפל בימי זיבתה. והיינו מאי דמסיימי התוס', ואהא מייתי שפיר דחיישינן. וכתב החכמת בצלאל, דלשיטת התוס', בגוונא דרש"י פשיטא דלא חיישינן, ואפילו לא איבעיא ליה לרב פפא בכהאי גוונא. אבל לרש"י ליכא הפרשה ביניהן. ומשמעות דברי הרמב"ם (פ"ח מאיסורי ביאה ה"ט) נמי משמע דמפרש כרש"י.

דף לט ע"ב

ח) גמ', וקסבר רב פפא עשרין ותרתין מעשרין ותרתין מנינן נדה ופתחה מעשרים ושבעה מנינן. הקשה בחידושי הרמב"ן לקמן (נד.), לשיטת הרמב"ם (פ"ו מאיסורי ביאה ה"ו), דלעולם מתחלת ימי זיבה לאחר שבעה שראויה להיות בהן נדה, ואפילו לא ראתה בהנך שבעה ימים כלל, מה שתראה אחר כך הווי ימי זיבה ולא ימי נדה. אם כן, מאחר שעברו עליה כ"ה יום מראייתה, מתחלת ימי זיבתה מיום כ"ט לראייתה, ואמאי אמרינן הכא דזמן פתח נדותה בכ"ו, הא הווי ימי זיבתה, ואמרינן השתא דאינה קובעת לה וסת.

ט) גמ', אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה ואין אשה קובעת בתוך ימי נדותה וכו'. עיין בתוס' לעיל (עמוד א) ד"ה רב הונא בר חייה אמר שמואל, דימי זיבתה דהכא היינו ימי ספירת זיבתה, דומיא דימי נדותה, דהיינו לאחר שהתחילה לראות, וכל שכן דקובעת בימים הראויים לזיבה, דהיינו י"א יום דמתני'. אבל בחידושי הרשב"א לעיל (שם) כתב, דימי זיבתה דמודו בהו רבי יוחנן וריש לקיש דקבעה בהן, היינו בימים הראויים לזיבה, דחזיניהו ממעין סתום, ולא פליג אדשמואל לעיל (שם) דמפרש מילתא דמתני' דאינה קובעת וסת בימי זיבתה.

י) גמ', שם. עיין באות הקודמת מה שהובא מחידושי הרשב"א. עוד כתב, דלרב פפא(להלן בגמרא) דמפרש מילתא דרב יוחנן [אקובעת בימי נדותה] כגון דחזאי ריש ירחא וה' בירחא וכו'. הכי נמי מפרש הכא, כגון שראתה בב' פעמים הראשונות בא' בירחא ובח' בירחא, [דהוי תחלת ימי זיבתה], ופעם שלישית ראתה בח' בירחא בלא ריש ירחא, דמנינן מיניה אף דלא ראתה בו, אלא היתה ראויה לראות בו, ולרב הונא בריה דרב יהושע דמפרש כגון שראתה בפעם שלישית בכ"ה בחודש, הכי נמי יפרש דב' פעמים הראשונות חזיתיה ממעין סתום ושלשית בימי זיבתה.

דף מ ע"א

פרק יוצא דופן

א) [מתני', יוצא דופן וכו' כל הנשים. לכאורה נראה פשוט דהאי דקתני ברישא מילתא דלידה, משום דבעי למתני בסיפא באיזה מקום טמאה הנדה והזבה והזכרים, תני ברישא באיזה מקום טמאה האשה בלידה].
ב) מתני', היה אוכל בתרומה וכו'. כתב בחידושי הריטב"א, (לעיל יג.), דאיירי הכא דווקא באוכלין שאם יוציאם מפיו ימאסו. [דאי לאו הכי יוציאם

יב) מתני', שם. כתב המשנה אחרונה (נדה פ"ד מ"ו), דאף דלעיל (יט.) דרשינן מדכתיב תרי זימני דמיה", ללמד על ב' מיני דמים שטמאים באשה, מכל מקום אי משום הכי בלחוד, לכתוב "דמים", ומדכתב "דמיה", דרשינן מחמת עצמה ולא מחמת ולד. וכן כתב הערוך לנר.

יג) גמ', שם. הקשה הערוך לנר, אם כן נדרוש הכי נמי גבי אידך קרא דכתיב "והיא גילתה את מקור דמיה ונכרתו", ונימא, דאינם בכרת רק בדמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד, והא ודאי אינו כן. ותירץ, כיון דכתיב "כימי נדת דוותה תטמא", דהכתוב הקיש לידה לדם נדה לכל דבריו, על כרחך ליכא למעוטי מכרת.

דף לט ע"א

א) מתני', ישבה לה ולא בדקה שגגה נאנסה וכו'. הקשה הערוך לנר, אמאי תנן "ישבה", דלכאורה היינו שגגה או נאנסה. וביאר, דישבה ולא בדקה, היינו ששכחה ולא בדקה, ושגגה היינו שלא ידעה כלל שצריכה לבדוק, או שנפרש איפכא, דשגגה היינו שלא ידעה כלל וישבה היינו ששכחה, וקתני בלא זו אף זו. אכן קצת קשה, שלא הקדים התנא נאנסה לשגגה דהא פשיטא טפי דינא דנאנסה טהורה, משגגה דטהורה. ובאמת בפירוש המשניות להרמב"ם (נדה פ"ד מ"ז), נמי פירש הכי למתני', שכתב, בטלה הבדיקה באונס שגגה או רצון, והיינו לא זו אף זו. אמנם הוא פירש דישבה ולא בדקה היינו ששכחה, אלא פירושי קמפרש כגון שנאנסה וכו'.

ב) מתני', אבל ימי הזב והזבה ושומרת יום כנגד יום וכו'. הקשה הערוך לנר, כיון דקתני שומרת יום כנגד יום דבחזקת טומאה היא, אמאי קתני הזבה דהיינו שראתה ב' ימים בהנך י"א יום, תיפוק ליה דבחזקת טומאה היא מעת שראתה יום ראשון. ותירץ, דלא זו אף זו קתני, דלא רק זבה שראתה ג' ימים רצופים, אלא אפילו ראתה רק יום אחד, נמי בחזקת טומאה היא. ומשום הכי קתני להו בסדר זה.

ג) מתני', הרי אלו בחזקת טומאה. הקשה הערוך לנר, מאי קמשמע לן מתניתין, הא קרא כתיב בזב ובזבה "וספר לו" "וספרה לה", ומשמע, דאינם יוצאים מחזקת טומאתם עד שיגמרו ימי הספירה. ותירץ, דמקראי לא שמעינן רק שיהיו לזב ולזבה ז' ימים שלא ידעו שראו בו, אבל אכתי לא שמעינן שצריכין הפסק טהרה ובדיקה כל שבעה, והא קמשמע לן מתניתין. וכן כתב האור שמח (פ"ג ממחוסרי כפרה ה"א). אמנם במשך חכמה (ויקרא טו יז) נקט מטעמים רבים, דזב לא בעי הפסק טהרה.

ד) גמ', לא נצרכא אלא בימי זיבתה בחזקת טהרה קיימא ומותרת לשמש וכו' לומר שאינה מטמאה מעת לעת וכו' שאינה קובעת לה וסת וכו'. הקשה המהרי"ם, להנך שינויי, סיפא דמתני' דתנן, אבל ימי הזב והזבה ושומרת יום כנגד יום הרי אלו בחזקת טומאה, [דהיינו, דלא הווי כימי זיבה שאינה רואה בהם, אלא הרי הם בחזקת טומאה], לא אתי שפיר, ובשלמא אשומרת יום כנגד יום [דהיינו שראתה יום אחד בימי זיבתה וכן ימי הזבה דהיינו שראתה ב' בימים אלו], שייך לומר דבחזקת טומאה היא ואסורה לשמש, ולא הווי כימים שאינה רואה בהם, וכן שייך לומר שטמאה בהם מעת לעת, וכן שקובעת לה וסת, אבל ימי ראיית הזב לכאורה אין שייך לומר בהם דבחזקת טומאה הם ואסור בתשמיש, דומיא דרישא דמותרת בתשמיש, וכן טומאת מעת לעת לא אשכחן כלל בראיית לובן דזכר, וכן קביעת וסת לא שייך בזב, ובשלמא לתירוץ קמא, דנפקא מינה לענין בדיקה שייך שפיר גם בזבה לומר שצריכה בדיקה, אבל להנך שינויי קשיא.

ה) גמ', שמואל אמר לומר שאינה קובעת לה וסת בימי זיבתה. כתב בחידושי הרמב"ן, דלפי זה, כל שכן דלא קבעה בימי נדותה, [דהא לקמן (עמוד ב')] פליגי רבי יוחנן וריש לקיש על ימי נדותה, ולכולי עלמא קבעה בימי זיבתה, ואם כן, הכא דתנן דלא קובעת בימי זיבתה, כל שכן בימי נידותה, [דהיינו, בימים שהתחילה לראות בהם פתח נדותה]. ולפי זה, אם ראתה דם בימי נדותה, אינה קובעת לה וסת י"ח ימים, דהיינו ז' ימי נדות, וי"א ימי זיבתה, והא דתני אחד עשר, משום דבי"א יום לא קובעת לעולם, אבל בימי נדה רק אם ראתה בהם אינה קובעת, אבל ימים הראויים לנדתה

מפיו שלא יטמאו, ולא יצטרך לאחוז באמה].

ג) מתני', אוחו באמה ובולע וכו'. עיין לקמן (מג). אות ו.

ד) מתני', ומטמאין בכל שהוא וכו'. פירש רש"י לקמן (מב). ד"ה ולטמא במשהו, דקאי אכולהו, דם נדה חייבה וקרי. וכן פסק הרמב"ם (פ"ה מאיסורי ביאה ה"א). אמנם בפירושו המשניות (נדה פ"ה מ"ב) כתב, רומז אל שכבת זרע ואל הזוב. והקשה הרש"ש, אמאי לא מפרש נמי אנדה וזבה.

ה) רש"י ד"ה כל הנשים, לענין נדה. כתב הערוך לנר, דלא אתא לאפוקי מזובה, וכדאיתא לקמן (מא:). דגם בזבה מטמאה בבית החיצון, אלא משום דלקמן (שם) איתא, דפולטת לרבי שמעון אינה מטמאה בבית החיצון, וכיון דאיירי הכא רבי שמעון ברישא קאמר, דלענין נדה וזבה הוא דמטמאה בבית החיצון, ועלייהו לא פליג רבי שמעון, אבל בפולטת אינה מטמאה עד שתצא לחוץ.

ו) גמ', מאי טעמייהו דרבנן וכו' מאי טעמיה דרבי שמעון. הקשה בחידושי הריטב"א, דמעיקרא פריך מאי טעמייהו דרבנן, אלמא דהסברא הפשוטה כרבי שמעון, ולהלן משמע איפכא. ותירץ, דודאי הסברא הפשוטה דלידה דוקא דרך רחם, והאי דפריך מאי טעמייהו דרבנן, משום דרבי שמעון דריש "מתלד" לרבות יוצא דופן דמקרי ולד, פריך, אמאי רבנן נמי לא סברי הכי. ובתוס' ד"ה יוצא דופן נמי כתבו כן, אלא שכתבו, דהטעם דבסתמא דרך רחם משמע, משום דאיכא למילף מבכור כדלהלן. ומשמע מדבריהם, דמצד הסברא לבד, הוה משמע דסתם לידה נמי דרך דופן, ורק משום דילפינן מבכור, דרך רחם הוא. וכן כתב התוס' הרא"ש. ועיין לקמן באות ח.

ז) [גמ' אשה כי תזריע וילדה זכר וכו'. ואף דלעיל (לא). דרשינן מיניה אשה מזרעת תחילה יולדת זכר. אולי יש לומר דהתם דרשא דאגדתא היא, ושפיר מצינן למדרשיה הכא לדרשא גמורה, להלכתא. (א.י.ג.).]

ח) גמ', ורבי שמעון מאי טעמיה. עיין באות ו, ומה שנתבאר בפירכת הגמ' מאי טעמייהו דרבנן, דמשום טעמיה דרבי שמעון קפריך. והכא דפריך אדרבי שמעון, כתב התוס' רא"ש, דפריך איפכא, אמאי לא אמר כטעמא דרבנן, דלא חשבי ליה לידה. [ואף דאיהו דריש מיניה אפילו לא ילדה אלא כעין שהזריעה אמו, מכל מקום, שפיר מצינן למשמע מינה תרתני, כמו שכתבו התוס' ד"ה כעין שהזריעה].

ט) רש"י ד"ה אלא כעין שהזריעה, בתוה"ד, אבל רבנן לא צריך להו קרא להכי וכו' דלית להו נמוק. ועיין בתוס' ד"ה אלא כעין שהזריעה, מה שנתקשו דמשכחת לה אם מיעכה את הולד. [ובביאור דעת רש"י, לכאורה יש לומר, דהמיעוך לא יביאנו שיהיה כעין שהזריעה אמו, וכמו שהקשה הערוך לנר על דבריהם, באות הבאה].

י) תוס' ד"ה כעין שהזריעה, בתוה"ד, ומיהו איצטריך להיכא דהושיטה חיה ידה ומיעכה את הולד. הקשה הערוך לנר, דלא יביאנו שיהיה כעין שהזריעה אמו. והביא, דבחידושי הרמב"ן הקשה בסתמא, דגם לרבנן צריך קרא, היכי שמצא שנמוח. [ועיין באות הקודמת].

יא) בסוה"ד, ויש לומר דתרתני שמעת מינה. ביאר בחידושי הרמב"ן, דאי להאי דרשא לחוד אתא, הוה מצי למכתב "אשה כי תבעל", והוה דייקנן מינה עד שתלד במקום שנבעלת, והוה ממעטינן יוצא דופן, ומדכתב בלשון "כי תזריע", דרשינן נמי לדרשא דרבי שמעון. והקשה הערוך לנר, דאי כתב כי תבעל, הוה אמינא דאף ביצא הולד דרך בית הרעי הוה לידה, דהא נמי חשיב מקום בעילה בשלא כדרכה, וכדמרבינן מ"משכבי אשה" שתי משכבות באשה, כדאיתא בסנהדרין. ומשום הכי פירש, דהיינו משום דהוה מצי למכתב "אשה כי תהר וילדה", דהוה דרשינן דתלד ממקום שהרתה, ויתמעט הכל. והביא, דבזוהר הקדוש (ויקרא דף מג ע"א) נמי הקשה ליכתוב אשה כי תהר. ולפי מה שכתב אתי שפיר. [ולכאורה יש לבאר דברי הרמב"ן, דאי הווי כתיב "כי תבעל" לא הוה שמעינן אם ילדה ממקום בעילה שלא כדרכה, דכיון דכתיב כי תבעל וילדה, היינו מקום בעילה שראויה להוליד בבעילה, ולא ממקום אחר].

יב) תוס' ד"ה מודה רבי שמעון, בפרק בתרא דבכורות וכו' ותימה. עיין בבכורות (שם), דגרסינן "ודלא כרבי יוחנן", ופירש רש"י (שם) ד"ה ודלא

כרבי יוחנן, דאמר בפרק יוצא דופן דמודה רבי שמעון בקדשים. והתוס' ודאי לא גרסי לה.

יג) גמ', מאי טעמא גמר לידה לידה מבכור וכו'. כתבו התוס', ד"ה גמר לידה לידה מבכור, בסוה"ד, דאיכא תרי גזירה שוה, "לידה לידה" ו"אמו אמו". וכן איתא לקמן (מא). מאמו אמו נפקא. אמנם בחידושי הרמב"ן כתב, דליכא אלא גזירה שוה דלידה לידה. ו"אמו אמו" לא הוי אלא סברא למילף מבכור משום דדמי ליה, והא דקתני לקמן (שם) אמו אמו, חדא מטעמיה דגזירה שוה נקט.

יד) רש"י ד"ה זאת תורת העולה היא העולה, בתוה"ד, דכתיב על מוקדה משתעלה תוקד. דהיינו, דמהכא ילפינן לעיקר דינא דפסולין שעלו לא ירדו. אמנם בזבחים (כו:). כתב רש"י בד"ה זאת היא העולה, דילפינן לה מדכתיב "על מוקדה על המזבח כל הלילה", ודרשינן, משעלה על מוקדה תהא שם כל הלילה. וברש"י זבחים (פג:). בד"ה היא העולה על מוקדה פירש דילפינן מ"היא" בהוייתה תהא. ובתוס' (שם) בד"ה היא העולה כתבו, דא"זאת תורת העולה" סמך, וכדאיתא לקמן (בעמוד ב) ומהא דרשינן לכולהו.

טו) תוס' ד"ה זאת היא העולה, בתוה"ד, ואם תאמר והא רבי יהודה סבר דרצפה מקדשת כמזבח. עיין ברש"י בזבחים (יד). ד"ה ואם תמצו לומר (הראשון) שכתב, דדוקא רצפה שבין האולם ולמזבח מקדשת לרבי יהודה, וכתב הערוך לנר (הכא), דלפי זה לא קשיא קושית התוס', דנפקא מינה בכל הקרבנות שנשחטין מחוץ לבין האולם למזבח ומעלן מיד למזבח. והתוס' שהקשו כן נראה דלא סברי הכי. אמנם עיין ברש"ש בזבחים (שם) שהגיה הגירסא ברש"י, ולפי זה ליכא לדיוקא.

טז) בא"ד, ואם תאמר והיכי ממעט הני ג' פסולי וכו' ויש לומר דנשחטה בלילה יוצא דמה ממעט תרוייהו מחד מיעוט דשקולים הם. דהיינו דבאמת ממעט כל מה שממעט רבי שמעון, ממייעוטא ד"זאת". אמנם בזבחים (פד). ד"ה פרט לנשחטה בלילה כתבו, דלרובע ונרבע נדהני הוא דממעט רבי שמעון נמי לקמן (עמוד ב')), לא צריך קרא.

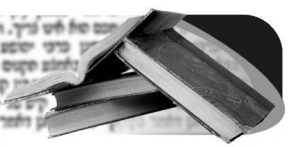
יז) בא"ד, ואם תאמר קדשי קדשים ששחטן בדרום וכו'. ובזבחים (פד). ד"ה פרט לנשחטה בלילה תירצו עוד, דנפקא לן מהא דממעטינן התם בזבחים (לו:). מ"כל דבר רע", ריבה חטאת שנשחטה בדרום. ועיין עוד בתוס' במעילה (ב:). ד"ה אליבא דרבי יהודה וכו' שכתבו, [בטעמא דלרבי יהודה כולי עלמא לא פליגי דירדו], דאם נשחטה בלילה דלא שחט בדרום קאמר דירדו, כל שכן היכא דנשחט בדרום דשינה מקום שחיתתו דתדר [ועיין נמי שם בתוס' ד"ה ורבה אמר לך, שביארו דפסול מקום גרע מפסול זמן], והעיר הערוך לנר (הכא), אם כן מאי מקשו הכא מנלן דירד בנשחט בדרום. וביאר, דאדרבה, כיון דיותר סברא לפסול נשחטה בדרום, אם כן אמאי מוקי מיעוט לנשחטה בלילה, הוה ליה לאוקמי אנשחטה בדרום.

דף מ ע"ב

יח) גמ', והלן. הקשה בתוס' חכמי אנגליה, למאן דאמר בזבחים (זפ). אין לינה מועלת בראשו של מזבח, אמאי נקט הכא לן, לרבי יהודה דאית ליה בזבחים (כד:). דרצפת העזרה מקדשת, דאם כן, כולה כמזבח, ולא משכחת לה לינה. ותירץ, דהיינו בגוונא שיש הפסק בין הבהמה לרצפת העזרה, וכמו שתירצו התוס' לעיל (עמוד א) בד"ה זאת היא עולה. [ועיין במה שכתבנו לעיל (שם) באות טו מרש"י בזבחים (יד). ד"ה ואם תמצו לומר (הראשון) ולפי זה אתי שפיר, דשייך לן בכל רצפת העזרה].

יט) רש"י ד"ה ושיצא דמה חוץ לקלעים, בתוה"ד, ויוצא שיצא הבשר קודם זריקת דם. הקשה הרש"ש, אמאי מפרש דוקא בשיצא קודם זריקה, דלא אשכחן חילוק בזה אלא בבשר קדשים קלים [שהוא נאכל] כדאיתא בזבחים (פט:). דפליגי בזה רבי יוחנן וריש לקיש ולריש לקיש פסיל, אף שסופו בלאו הכי לצאת, אבל הכא, הא ודאי לא איירי בבשר הנאכל, דירד בכל גווני, כדתנן בזבחים (פה:). ועיין להלן באות כד.

כ) רש"י ד"ה ושקבלו פסולין את דמו וזרקו, כגון בעל מום או שאר פסולין. הקשה בחידושי הריטב"א, דבזבחים (פד:). מוקמינן להנך פסולים בדחו

הדרגת היוזמי

מסכת נדה דף מ - דף מא

י בתמוז - יא בתמוז התשע"ב

דבקדשים לא שייך בכור, דפטורה מן הבכורה. (ה) [גמ', שם. לכאורה קשה, דאפילו קאי בבכור, מכל מקום בעי קרא ד"זאת" למעוטי שאר פסולין שירדו, ואף דכל הפסולין נמי נפקי מקרא, כדלהלן, דאינם קדושים וממילא ירדו, מכל מקום, איצטריך תרי קראי חד לחולין ואקדשיה וחד לולדות קדשים, והיאך מוכח מהא דאיצטריך למעוטי מ"זאת", דיוצא דופן פסול בקדשים, הא לא מוכח דמעוטי קאי איוצא דופן דוקא (ש.א.). ולכאורה יש לבאר, דכיון דמקרא קמא ודאי ילפינן דחולין ואקדשיה פסול, מסתבר לומר דאיך קרא נמי אתא ליוצא דופן בולדות קדשים. (א.ג.).]

(ו) גמ', הני מהכא נפקא מהתם נפקא וכו'. הקשה בחידושי הרשב"א, מאי פריך דלא איצטריך "זאת" למעוטי, הא האי קרא לא אתי למעטם שיפסלו לקדשים, אלא דאם עלו לא ירדו, ומהיכא שמעינן מ"זאת" לפסלם. ותירץ דהכי קאמר, דאי בבהמת חולין, [שהיתה פסולה בכל הנך פסולין] והקדישה, לא איצטריך לאשמועינן דירדו, דאנא ידענא כיון דחולין נינהו פשיטא דירדו. אלא להכי איצטריך האי קרא, לומר, דאף בקדשים מעיקרא דלאו חולין נינהו, ירדו, משום דלא היה פסולין בקודש. ועיין נמי ברש"י ד"ה נדמה, בסוה"ד.

(ז) רש"י ד"ה נוגח, בתוה"ד, והאי רובע ונרבע ונוגח וכו' על פי הבעלים דמודה בקנס פטור. התוס' בזבחים (עא.) ד"ה על פי עד אחר תמדהו על פירושו, ופירושו, דפטור משום דכיוון דאסרתו התורה לגבוה, אלמא להדיוט שרי.

(ח) רש"י ד"ה הכי נמי מסתברא (הראשון), בתוה"ד, ואתנן ומחיר כשנתן לה עובר בהמת קדשים קלים באתנן וכו'. הקשה המהרש"א, אמאי בעי לאוקמיה בשנתן לה קדשים קלים, הא כך הדין נמי בקדשי קדשים, וכן בזבחים (קיד.). לא נזכר קדשים קלים, אלא ולדות קדשים בסתמא. ותירץ הסדרי טהרה (בחיודור הלכות) דנקט קדשים קלים, משום דקדשי קדשים כולם זכרים ולא שייך בהן ולדות, לבר מחטאת, ובחטאת בלאו הכי ולדה למיתה אזלא ולא חזי להקרבה. והקשה הערוך לנר, דשפיר משכחת לה אף בקדשי קדשים כגון בתמורתם אי הוו נקבות, כדאיתא בתמורה (יח.).

(ט) בסוה"ד, וכלאים וטריפה ויוצא דופן נמי בולדות קדשים. הקשו המהרש"א והמהר"ם, דבטרפה איצטריך לצייר בולדות קדשים, דאפשר לאוקמי כשהקדישה ולבסוף נטרפה, וכדמוקי לה הכי בתמורה (יא.). וביאר הערוך לנר, דמשום דכל הני צריך לאוקמינהו בולדות, לא הוציא טרפה מן הסדר, ואוקמה נמי בולדות.

(י) תוס' ד"ה שהיה פסולין בקדש, בתוה"ד, ושמאל ולילה נמי הוה מטמאין אי לאו וכו'. הקשה הערוך לנר, מאי מקשו מהנך, הא פסולם דכל הני הוא משום נבילה, וגבי נבילה שייך שפיר לומר דפסולה שייך קודם שהוקדשה, ויחשב משום הכי אין פסולין בקדש.

(יא) רש"י ד"ה רבי שמעון לטעמיה, דאמר במתניתין יושבים עליו ימי טומאה וכו' וימי טהרה. העיר החתם סופר, אמאי צריך להוכיח אף מימי טומאה, ולא סגי לי בהא דיהבינן לה ימי טהרה לבד. וביאר, דהא דיהבינן לה ימי טוהר, אפשר דלאו משום דהוי ולד מעליא, דאף אי לא חשיב ולד, מכל מקום ללוי דאמר לעיל (לה): ב' מעינות הן, שייך [לכאורה] ימי טוהר בכל גווני, וכמו שהקשו התוס' לעיל (לו.) ד"ה הלכתא כרב לחומרא, ומשום הכי מיייתי אף מימי טומאה, דמהא ודאי מוכח דהוי ולד מעליא.

(יב) בא"ד, ימי טומאה ואפילו בלידה יבישתא. הקשה הערוך לנר, מאי רבותא ולשון "אפילו" דנקט, הא ודאי דלרבי שמעון הטומאה לא משום הדם שבלידה, אלא משום עצם הלידה, דהא קאמר רבי יוחנן בשמיה לקמן (עמוד ב'), דאין אשה טמאה עד שיצא דם דרך ערותה ולא דרך דופן. ועיין בחידושי החתם סופר, דכתב, דעל כרחך צריך לומר, דלרבי שמעון אף בלידה יבישתא מטמאה דהא אית ליה לעיל (כא.), דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ואם כן הטומאה היא רק משום לידה, ומשום הכי נקט רש"י האמת, דאפילו בלידה יבישתא אית לה ימי טוהר וימי טומאה.

לעבודת ציבור דוקא, וטעמא, משום דכשרים במקום אחר. ותירץ, דהיינו דוקא לרבי יהודה, ואמרינן, דבהאי גוונא מודה, אבל רבי שמעון דמכשיר אף בהנך תלתא ולא מצריך שיהיה כשר במקום אחר, מיתוקמא שפיר אפילו בפסולין דעלמא נמי.

(כא) רש"י ד"ה והנותר, בשר שנתותר חוץ לזמנו והקטירו. הקשה התוס' רי"ד, הא ודאי לא מיירי בבשר חטאת או אשם שניתותר, דהא האי בשר אפילו לא ניתותר ירד, דכל שממנו לאישים הרי הוא בכל תקטירו, [וכמו שכתבו התוס' ד"ה הלן] ואי בבשר עולה דעולה לאישים, לא בכלל "הלן" הוא, דלן היינו דם, בשר ואימורין, ואמאי קתני ליה בפני עצמו. וכתב, דאית דלא גרסי "והנותר", וכן בתורת כהנים (ריש פרשת צו) לא גרסינן לה.

(כב) תוס' ד"ה פרט לנשחטה בלילה, בתוה"ד, אבל הכשר דם דחמירא לא ילפינן מבמה. ביארו התוס' בזבחים (פד:) ד"ה ומציא אני, דדם חמור משום דמתיר וכן פירושו (שם נא.) ד"ה מפני מה אמרו.

(כג) בא"ד, דפסול דם לא ילפינן מאימורין שכשרים לכתחילה כל הלילה משום דאיכא תרתי חדא דהוי דם מבשר ועוד דהוי פסול מהכשרו בכך. עיין בתוס' זבחים (פד:) ד"ה ומוציא אני, שביארו לפי זה נמי הא דבעינן לפרושי בחוץ למקומו משום דילפינן מחוץ לזמנו, ולא ילפינן מהא דכשר בבמה, (דהתם ליכא מחיצות כלל) דהוא משום דפסול דם, דהיינו חוץ למקומו, שהוא מחשב בשעת שחיטה שהיא מ"עבודות הדם", לא ילפינן לה מבשר דהכשרו בכך.]

(כד) תוס' ד"ה הלן, בתוה"ד, דאילו בשר אפילו אינו נותר ירד דכל שממנו לאישים הרי הוא בכל תקטירו. הקשה הרש"ש, דמההיא דרשא לא שמעינן דאם עלו לא ירדו, והוה להו לאתויי ממתני' בזבחים (פה:) דנתן להדיא דבשר הנאכל אם עלה ירד.

דף מא ע"א

(א) גמ', שהיה פסולין בקודש, פירש רש"י ד"ה מרבה אני את אלו, שלאחר שבאו לעזרה אירע פסולין. וכן פירש בזבחים (כו:) ד"ה אמרת, ושם (פד.) ד"ה שהיה פסולין בקודש. ובתוס' בזבחים (סח:) ד"ה אמר רב, הקשו לפירוש רש"י, דאם כן נרבע בעזרה מאי איכא למימר. וכתב הערוך לנר (הכא), דמשום הכי לא ניחא להו גם כאן בפירוש רש"י, ופירושו (בד"ה שהיה פסולין בקודש), שאין פסולין יכול להיות עד אחר שבאו לעזרה. וכתב הערוך לנר, דאף ברש"י יש לכוון כן, דפסולו בקודש היינו שאין הפסול יכול להיות עד שבאו לעזרה, אבל רובע ונרבע יכול להיות נרבע גם קודם שבא לעזרה. ועיין בכל דברי התוס' מה שהקשו ומה שפירושו. ובזבחים (שם) פירשו עוד, דפסולו בקדש, היינו שאירע פסול משנשחט ונתקדש בקדושת כלי. וביאר הערוך לנר בכונתם, דהפסול נעשה על ידי השחיטה או אחר כך משנתקדש הדם בכלי, ולא כמו שפירושו כאן, דנפסל אחר שהוקדש. ובפירושו דהתם מיושב מה שהקשו מור וסכין, אבל מדוקין שבעין עדיין קשה דהא נפסל קודם לכן, ומשום הכי פירשו הכא עוד, דהיינו שכשר בכיוצא בו במקום אחר.

(ב) גמ', בכור מפטר רחם נפקא וכו' מאמו אמו נפקא. פירש רש"י ד"ה מפטר רחם נפקא, וכיון דחולין הוא למה לי למעוטי פשיטא אם עלה ירד. והקשה בחידושי הריטב"א, מדשמאל דאמר בתמורה (יז.), המקדיש את הטרופה צריכה מום קבוע ליפדות עליו, אלמא דקדיש אף על גב דפסול למזבח, ואפילו בטרופה דאסורה באכילה, וכל שכן בזו שמותרת באכילה. ותירץ, דהכא כיון שפסולו מתחלתו, ולא היתה לו שעת הכושר מעולם, דכנפל חשיב ליה רחמנא וכחתיכת בשר בעלמא, ומשום הכי לא קדיש אלא כעצים ואבנים בעלמא, אבל בטרופה אינו כן, ומשום הכי נחתא ליה קדושה, ומיהו איהו נמי אימעט מ"זאת", משום שלא היה פסולו בקודש, כדאמר בברייתא.

(ג) גמ', מאמו אמו נפקא. עיין לעיל (מ.) בתוס' ד"ה גמור לידה מבכור, בסוה"ד, שכתבו דאיכא נמי גזירה שוה ד"אמו אמו", ועיין במה שכתבנו שם באות יג בשם הרמב"ן ומיישב הגמ' כאן.

(ד) גמ', אלא אי אמרת דבכור מפטר רחם נפקא. פירש בתוס' חכמי אנגליה בשם הרש"ם, דהכא ליכא למימר דחד לבהמה דחולין וחד דקדשים,

חדר היומי

מסכת נדה דף מא

יא' בתמוז התשע"ב

דף מא ע"ב

(ג) גמ', כגון דיצא ולד דרך דופן ודם דרך רחם וכו'. פירש רש"י ד"ה ודם דרך רחם, בשלשת ימי הקושי קודם לידה. וצריך ביאור, מאי סלקא דעתיה דרבינא לאוקמי הכי, דהוה ממש כמילתא דרישא. ובחידושי הריטב"א כתב לפרש, דיצא דם בקושי ולא בג' ימים שלפני הלידה, אלא בשעת לידה, והוא הדין בלא קושי, לפי שאין קושי גדול מלידה גופה. [ועיין לעיל (לח). אות ד], ומכל מקום פריך ליה רב יוסף דהיינו רישא, דהווי כפלוגתא דרישא דתליא ביוצא דופן, אי הוה ולד לטהר בקושי או לא.

(יד) גמ', מקור מקומו טמא. פירש רש"י ד"ה רבנן סברי, בתוה"ד, דטיפה עצמה מטמאה במגע משום דנגע במקור. והקשה בחידושי הרמב"ן, היאך נטמאת הטפה מהמקור, הא בית הסתרים הוא וליכא טומאה התם. ועוד, דדם אינו לא אוכל ולא משקה. ועיין תוס' הרא"ש לעיל (כב). שהקשה עוד, דאם כן, היאך חוזרין ומטמאין את האשה טומאת ערב [כדאמרינן להלן בגמ']. הא אינו אלא ראשון בעלמא מחמת נגיעת המקור. וכתב, דצריך לומר דהלכות מקור הלכה למשה מסיני ונלפי זה לכאורה יש ליישב נמי קושיית הרמב"ן מבית הסתרים, דכך נאמרה הלכה דמקור. (א.י.ג.). ובחידושי הרמב"ן פירש, דגזירת הכתוב שטומאה נבראת שם מתחלה, וכל שנברא בו טמא והוא מטמא בנגיעתו טומאת ערב במשהו כדם הנדה, דבמקומו הוא נעשה דם הנדה. ונלכאורה אפשר לבאר דברי רש"י דאין כוונתו דנטמאת הטפה בנגיעתה במקור, אלא שהיא כמו חלק מן המקור. ועיין לקמן באות [ז].

(טו) גמ', אמר ריש לקיש לדברי המטמא בדם מטמא באשה לדברי המטהר בדם מטהר באשה. עיין בחידושי הריטב"א שכתב, דריש לקיש פליג אדרב יוסף, והא דלא אמרינן "ריש לקיש אמר", משום דלאו עלה דרב יוסף איתמרא, דאיהו קדים ליה טובא, ואמתניתין הוא דאיתמרא, וביאר, דריש לקיש נמי מפרש הברייתא ומוקים לה ביצא דם דרך דופן, אלא דמפרש, דלרבי שמעון אף נטמאת האשה, ודלא כרב יוסף וכרבי יוחנן דרק הדם טמא, וכדמפרשינן, דלא בעינן שיצא מדוה דרך ערותה.

(טז) גמ', מקור שנעקר ונפל לארץ טמאה וכו'. כתב הסדרי טהרה (יורה דעה סימן קפח סק"ד), דהפלוגתא אם מקור מקומו טמא אי לאו, היינו דוקא בדם הבא מן המקור, אבל מקור עצמו לכולי עלמא טמא, והיינו דאמרינן הכא דטמא, ועיין באות הבאה.

(יז) גמ', שם. עיין מה שביאר ברש"י ד"ה נחושתך, דאלמא כשנעקר ונשפך לארץ קרי ליה ערוה כאילו הוא במקומו. וביאר בשו"ת נודע ביהודה (מהדורא תנינא יורה דעה סימן צו) דהמקור מטמא דוקא במקומו, ומשום הכי קרינן ליה מקור מקומו טמא, ולא אמרינן מקור טמא או טהור, ומשום הכי צריך הכא להביא מקרא דחשיב ליה כבמקומו, כמו שפירש רש"י. [אמנם עיין באות הקודמת מהסדרי טהרה, דהכא איירינן אפילו למאן דאמר מקור מקומו טהור].

(יח) גמ', מקור שהזיע כב' טיפי מרגליות טמאה. עיין בתוס' לעיל (טז). ד"ה במקור מקומו טמא, דהטומאה כאן מדין מקור מקומו טמא, וכן משמע כאן ברש"י ד"ה לטומאת ערב (השני), שכתב, מפני שנגע במקור ונוגע בה, וכל טומאת האשה מחמת שנגעה בטפה ביציאתה. וכתב בשו"ת נודע ביהודה (מהדורא תנינא יורה דעה סימן צו), דאיירי הכא דוקא בשעת הזיעה ממש, שהם עדיין מחוברים למקור מבחוץ, ובאותו רגע הם נוגעים באשה ומטמאים אותה דמקור אינו מטמא אלא במקומו. [כמו שנתבאר בשמו באות הקודמת], אבל כשניתקו מן המקור פסקה טומאתו. ועיין עוד בדבריו שכתב, דהני מילי בדם טהור, אבל בדם הנדה, אדרבה, עיקר טומאתו בחוץ.

(יט) גמ', אותו מקום גלוי הוא אצל שרץ. ביאר בתוס' חכמי אנגליה, וכיון דגלוי, היאך קרי ליה "בבשרה", דמשמע שהוא נסתר.

(כ) גמ', במתניתא תנא מקום דישה וכו'. כתבו התוס' ד"ה וסבר רבי שמעון, דמשמע דפליגא אדרבי יוחנן. אמנם הרמב"ם (פ"ה מאיסורי ביאה ה"ב) כתב, דתרוייהו חד שיעורא הוא.

(כא) גמ', ובין השיניים עצמן כלפנים. הקשה הערוך לנר, כיוון דנפקא לן

מקרא ד"בשרה", דטומאת פנים כבחוץ, אמאי לא מטמאין נמי בבין השיניים, הא מכל מקום יצא מן המקור. וכתב דצריך לומר, דזו מן השיעורים, דהלכה למשה מסיני הם.

(כב) גמ', ואין לי אלא נדה זבה מנין תלמוד לומר זובה. פירש רש"י ד"ה תלמוד לומר, דאף דבנדה כתיב, מדאפקיה בלשון "זובה" ילפינן זיבה. ובמלבי"ם (על התורת כהנים פרשת זבים פרשתא ד פיסקא ד סימן קע) הוסיף לבאר, ד"זב", היינו כל דבר הניגר טיפים טיפים, וכולל כל מה שזב בין בימי נדה או בימי זיבה, אלא דבימי נדה שהוא זמן שהדם יוצא אצל כל הנשים ובדרך טבע, נקראת "נדה" או "דוה", ולאחר ז' ימים נקראת "זובה", וכשאומר הכתוב "זובה", הינו דם הנוסף על הדם הרגיל, והוא ימי זיבה, והוה סגי לקרא למימר "כי תהיה זבה דם זובה בבשרה", וכשאמר "יהיה" משמע כל דבר הניגר ממנה מטמא כיוצא בו ופנים כבחוץ דהיינו פולטת שכבת זרע, ורבי שמעון דפליג לא משמע ליה למדרשיה אף אפולטת, ועיין באות הבאה.

(כג) גמ', פולטת שכבת זרע מנין וכו'. כתב במשנה אחרונה (נדה פ"ה מ"ד), דפולטת לא מטמאה אלא בבת ג' ויום אחד, דומיא דשאר דיני בעילה, דאינם אלא בבת ג', ואילו נבעלה תוך ג' ופולטת מתוך אותה בעילה לאחר ג', כיון דבשעת ביאה לא באה לכלל ביאה, גם פליטת ביאה זו לא חשיבא פליטה. והוכיח זאת מהא דפריך להלן בגמ', פולטת תיפוק ליה משום משמשת, משמע דאין פולטת שאין בה משום משמשת, אם כן, גם אותה שנבעלה פחותה מבת ג', אין לה דין פולטת.

(כד) גמ', פולטת שכבת זרע מנין תלמוד לומר רבי יהיה רבי שמעון אומר דיה כבועלה וכו'. לכאורה קשה, דלקמן (נד): דרשינן מ"יהיה" לומר שדם הנדה מטמא לח ויבש, (ח.ו.ג. נ.ו.). אמנם עיין בתורת כהנים (פרשתא זובים פרשה ד פיסקא ד) דילף התם דרשא דהכא מ"תהיה", דכתיב ברישיה דקרא. (א.י.ג.). והמלבי"ם (על תורת כהנים שם) גרס מ"יהיה", וכתב, דרבי שמעון איצטריך ליה לההיא דרשא, אבל לרבנן לכאורה יקשה מהיכא דרשי דמטמא יבש. ועיין באות הבאה.

(כה) גמ', ורבי שמעון אומר דיה כבועלה וכו'. העיר הערוך לנר, האי קרא ד"יהיה" דמריבנן מינה פולטת, מאי דריש ביה רבי שמעון. ועיין באות הקודמת מה שהובא מהמלבי"ם, דיש לומר דדאיצטריך ליה לדרשא דלקמן (נד): לטמאות דם נדה יבש. [ולכאורה מוכח מדבריהם, דרבי שמעון לית ליה דין פולטת כלל, ולא שסובר שיש, אלא שלא מטמא פנים כבחוץ משום דיה כבועלה, והיינו משום דכשיוצא מחוץ לבשרה תיפוק ליה דטמאה משום מגע כדלהלן. (א.ל.). אמנם לקמן (מב). משמע דלרבי שמעון נמי יש דין פולטת לסתור ולטמא במשהו, ועיין שם באות ד].

(כו) רש"י ד"ה בועלה, בתוה"ד, כדכתיב ואשר תצא ממנו שכבת זרע. העיר הרש"ש, דהאי קרא דויקרא (כב, ד) בפרשת טמאים לאכילת תרומה כתיב, ולקמן (גג). ילפינן מקרא דויקרא (טו טז). דכתיב בענין זבים דהתם כתיב "ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע".

(כז) גמ', פולטת תיפוק ליה דהא שימשה. כתב בחידושי הרמב"ן, דאדרבי שמעון דוקא פריך, אמאי בעי שתפלוט לחוץ, הא בפנים נמי מטמאה. אבל לרבנן לא פריך [אמאי בעי קרא דפולטת תיפוק ליה דשמשה], דלרבנן יש לומר דקרא דפולטת אתי לגלויי על משמשת דמשום פליטה הוא דמטמאה, אבל לרבי שמעון ליכא למימר הכי, דהא פולטת אינו אלא בחוץ ממש. [וכן משמע קצת ברש"י ד"ה בשטבלה לשימושה, שכתב וקאמר לך רבי שמעון בה דיה כבועלה. ומדלא פירש כפשוטו, דמשום הכי איצטריך לדין פולטת, משמע דכל הקושיא היתה רק לרבי שמעון. (א.י.ג.).] [אמנם בתוס' ד"ה וסבר רבי שמעון כתבו להדיא, דלרבנן יש משמשת גם בלי פולטת וכגון ששימש בבית הפנימי ולא יצא עדיין לבית החיצון, למאן דאמר דבית החיצון אינו מקום שהשמש דש אלא חוצה לו, ואפילו למאן דאמר שהוא מקום שהשמש דש, שמה אין פולטת אלא בשיצא לבית החיצון, ולא שהגיע לשם מעיקרא. ולפי זה יש לומר דקושית הגמ' נמי ארבנן. ובדעת הרמב"ן יש לומר, דסובר כרמב"ם שהובא באות כ, דבין השיניים היינו מקום שהשמש דש, ואם כן לא

חדר היומי

מסכת נדה דף מא - דף מב

יא' בתמוז - יב בתמוז התשע"ב

דהשתא לא דייקנין בסברא כלל, אלא במאי דמוכחא ברייתא, ומיהו קושטא דמילתא, דאי לרבי שמעון רואה הויה [וכדמסקינן], מסיני הוא דיליף, מדאחמיר רחמנא אבעלי קריין, ורבנן לא בעו למילף מהתם דחידוש הוא.

(ה) גמ', עד כאן לא קאמר רבי שמעון רואה הויה אלא לטמא בפנים כבחוחי, אבל לסתור ולטמא במשהו רואה הויה או דלמא לא שניא. עיין ברש"י ד"ה כי קמיבעיא ליה, שפירש בתוה"ד, דהא אי נמי אמר דיה כבועלה, סתרה ומטמאה במשהו כבועלה. ועיין מה שהקשו בתוס' ד"ה עד כאן לא קאמר וכו', הא רבי שמעון גופיה סבירא ליה דבועלה בעי שיעורא [ובודאי איהו נמי נוגע הוא], ומה שפירשו, דלאו אליבא דרבי שמעון קאמרינן הכא אלא כמאן דסבר כוותיה בפולטת, אבל בבעל קרי סבר דמטמא במשהו. אמנם

בחידושי הר"ן תירץ, דאפילו לרבי שמעון דבעי שיעורא בזב, והוא הדין בבעל קרי, לא מוכח דנוגע הוא, [ולית לן להא דפשיט רב הונא לעיל (כב.) דמדבעי בעל קרי שיעור כחתימת פי האמה נוגע הויה ולא סתור אלא משום צחצוחי זיבה], דאי בבעל קרי נוגע הויה אף דמגופיה קחזי כל שכן באשה דלאו מגופה חזיה דנוגעת הויה ולא סתרה, ועוד, דבפליטת האשה לא שייך לומר דתסתור משום צחצוחי זיבה, כדאמרינן לעיל (שם), דהא אין בפולטת צחצוחי דם כלל. אלא השתא סבירא לן, דנהי דלרבי שמעון צריך שיעורא, אפילו הכי סבירא ליה דרואה הויה, ושיעורא בעלמא הוא דאצרכיה רחמנא.

אבל גבי אשה דלא שייך למימר בה כחתימת פי הרחם, מטמאה במשהו כראיה אחרת שבה, ולא אמרינן דיה כבועלה, ומשום דלא אפשר. אמנם בחידושי הריטב"א הביא דעת רבינו תם, דבאמת איירי הכא בשבועלה זב, דדוקא הוא סותר לרבי שמעון יום אחד משום צחצוחי זיבה כדלעיל (שם), ובהאי גוונא דוקא אמרינן דיה כבועלה שתתור.

(ו) גמ', דהא זבין ומצורעים דחמירי ולא אחמיר בהו רחמנא. הקשה הערוך לנר, הא איתא במדרש, דכל החולים נתרפאו במתן תורה ואם כן לא היו שם גם זבין ומצורעים ואיך מוכח. ותירץ, דאף שנתרפאו מחליין, אכתי לא נטהרו מטומאתם, וצריך הזב לספור ז' נקיים, והמצורע ליטהר בתגלחת וצפורים.

(ז) גמ', אמר ליה רואה הויה וכו'. כתב בחידושי הר"ן בשם רבינו יצחק, דלמסקנת הסוגיא דלכולי עלמא רואה הויה, וסותרת ז' נקיים דזיבתה, השתא דנהגו בנות ישראל לישב לעולם ז' נקיים כזבה גדולה, אפילו ברוואה טיפת דם כחרדל, בעינן ז' נקיים אף משכבת זרע, ואי שימשה בלילה וראתה למחרת דם ופסקה בטהרה, אינה יכולה לספור ז' נקיים עד שיעברו עליה ו' עונות שלמות, דבהכי לא הויה פולטת, אלא אם כן כבדה את הבית יפה יפה, דאז אין חוששת לפליטה. אמנם כתב בשם הראב"ד, שאין פולטת סותרת אלא לענין טהרות, אבל לא לבעלה כיון דאמרינן לעיל (לו.), דדבר הגורם סותר דבר שאינו גורם אינו סותר, ופולטת שאינה גורמת טומאה לבעלה רק לטהרות, אינה סותרת לבעלה, וכתב הר"ן, דאינו מוכח, דלא נתנה תורה דבריה לשיעורין, וכיון שסותרת לטהרות סותרת נמי לבעלה. דנקיים מכל טומאה בעינן.

(ח) גמ', אמר ליה רואה ואי וכו' הדר אתא לקמיה דאביי וכו' אמר ליה שפיר אמרו לך עד כאן לא קאמר רבי שמעון וכו'. הקשה הערוך לנר, מה הוקשה לו דהוצרך אביי לומר לו, שפיר קאמרי לך וכו'. ועוד, מה הלשון שפיר אמרי לך, הרי אביי בעצמו כבר אמר לו כן, וביאר, דרב שמואל בר ביסנא שאל את האיבעיא בסתמא, ולא פירש אם אליבא דרבי שמעון כדאמרינן בלישנא קמא, ואמנם מתשובת אביי דאמר ליה השתא "עד כאן לא קאמר רבי שמעון" היינו כלישנא קמא, דשמייע ליה הברייתא ונסתפק אי אליבא דרבי שמעון, אבל הוא שאל בסתמא ולא פירש, וכשהשיב לו אביי דרואה הויה, לא ידע אי אמר ליה הכי אליבא דרבנן ומשום דקיימא לן כוותיהו, או אליבא דרבי שמעון, ולכך שאל גם לרבא ולרב יוסף, והשיבו לו כולם בסתמא "רואה הויה", והיה קשה בעיניו, למה השיבו לו כולם כן, ולא אמרו דתלי בפלוגתא דרבי שמעון ורבנן, משום הכי הדר לגבי אביי, והשתא אמר לו שפיר אמרי לך, דאפילו אליבא דרבי שמעון רואה הויה.

(ט) תוס' ד"ה מדאחמיר וכו', מאיש לא מוכח דפשיטא דרואה הויה. הקשה

יתכן שתשמש בלא פולטת, וגם על התירוץ השני שחידשו התוס' דבעינן דוקא שיצא, פליג הרמב"ן, ואם כן אי אפשר דשימשה ולא פלטה, משום הכי כתב דאתי לגלויי. (א.י.ג.).

(כח) גמ', למימרא דמשמשת בטומאת ערב סגי לה והא אמר רבא משמשת כל שלשה ימים אסורה לאכול בתרומה שאי אפשר לה שלא תפלוט. הקשה בחידושי הרמב"ן, הא רבא משום פליטה קאמר ויש לומר דבהא אתי רבי שמעון למימר שאינה טמאה עד שתצא טומאתה לחוץ. וביאר, דהכי מקשה, היאך אמר רבי שמעון דטהורה כל שלא פלטה לחוץ ממש. [כלומר, שתרגיש ותדע שפלטה], הא אמר רבא דודאי פולטת ואפילו לא הרגשה בודאי הכי הויה. וכתב דקשיא נמי לרבנן, אלא כיון דאיירי בדרבי שמעון מפרש ואזיל בדידיה.

(כט) גמ', מכלל דכי קאמר רבא דאזולא איהי בכרעה וטבלה דלמא בהדי דקאזולה שדיתא וכו'. בחידושי הרמב"ן כתב, דהכי הוא למסקנא בודאי, דאם הולכת לאחר שימושה בודאי שדיתה לכולה ובודאי טהורה משום פולטת דרבא. דאי ספק הוא הויה ליה לרבא למימר דחיישינן שמא נשתייר. וכתב הערוך לנר, דכן מוכח נמי בדברי התוס' ד"ה פולטת תיפוק ליה, שכתבו, דאיכא לאוקמי לקרא דאזולא איהי בכרעא. אמנם הרמב"ן הביא, דיש מפרשים דאליבא דאמת ספק הוא דלמא לא שדיתה לכולה ואסורה בתרומה, והא דפרכינן אי הכי חיישינן שמא נשתייר מבעי ליה, היינו דרבא לא איירי בהאי גוונא, וכן כתב בחידושי הר"ן, והוכיח, מדרתנן במקואות (פ"ח מ"ד), האשה שטבלה לשימושה ולא כבדה את ביתה כאילו לא טבלה, ומסתמא הלכה (דהא ירדה לטבול, ולא שהורידה), ואפילו הכי תנן דלא עלתה לה טבילה, אלמא חיישינן שמא נשתייר. ועיין מה שנכתוב לקמן (מב.) אות א.

דף מב ע"א

(א) גמ', אלא וכו' ורבא אקרא קאי וכו' אבל המתהפכת אסורה כל ג' ימים וכו'. הקשה בחידושי הרשב"א, אמאי דחיק לפרושי לקרא הכי, לוקמה בשהיילכה ושדיתה לכולה, דהשתא ליכא לחוש לג' ימים דהכי אמרינן בסמוך דלמא בהדי דקאזולה שדיתה וכי תימא דלמא אשתייר וכו'. וכתב, דמינה מוכח דלאו אליבא דאמת אמרינן דבהיילכה שדיתה לכולה, אלא דרבא לא איירי בהכי, דאם כן חיישינן דלא אישתייר מיבעיא ליה. אבל כתב, דיש לדחות, דלהכי לא אוקמא רבא לקרא בהכי, משום דאם כן, טמאה משום מגע ולא צריך לטמאותה משום משמשת, דהא הכי נמי הויה מצי לאוקמי בשכבדה את ביתה ולא נשתייר כלום, כדתנן במקואות (פ"ח מ"ב), אלא דאם כן היינו נוגעת.

(ב) גמ', אבל במתהפכת כל ג' ימים אסורה. כתב בחידושי הריטב"א, דלאו דוקא מתהפכת במטה אלא אפילו מהלכת נמי אסורה, אלא דכיוון דאיצטריך לאוקמי קרא שהטבילה במטה ובשאינה מתהפכת דוקא, איצטריך למימר אבל מתהפכת במטה וכו', דאפילו בהיפוך קל פולטת מיד ואסורה כל שלשה ימים שמא תפלוט, וכל שכן במהלכת, ואין לה טהרה גמורה עד שתתכבד.

(ג) גמ', לעולם שמיע ליה וכו' כי קמיבעיא ליה אליבא דרבי שמעון וכו' אבל לסתור ולטמא במשהו רואה הויה. הקשה בחידושי הר"ן, הא אמרינן בסמוך דאי שמיע ליה מתניתא פשיטא דלרבי שמעון נוגעת הויה, ואפילו לא שמיע ליה מתניתא, מסברא נוגעת הויה, ואיל חזרה בה הגמ' כל כך למימר דשמיע ליה, דאפילו אליבא דרבי שמעון איכא למימר רואה, ותיפוק ליה לכל הפחות מסברא דנוגעת הויה, כדאמרינן. ותירץ, דהשתא הכי קאמרינן, כיון דלרבנן ודאי רואה הויה דאי אפשר שתטמא בפנים כבחוחי אלא אם כן רואה הויה, ורבי שמעון נמי לא פליג עלייהו, אלא במאי דאיכא למימר בה דיה כבועלה, משמע דבלאו הכי מודה להו דרואה הויה.

(ד) גמ', שם. הקשה בחידושי הר"ן, היכי בעינן למימר דלרבי שמעון רואה הויה, והא לא דריש "יהיה" כדרשני רבנן לעיל (מא:): [דאם כן הווי ליה לטמא אף בפנים כבחוחי], ואם כן מנא ליה דין פולטת מדין רואה. וכתב,

הדרק היוזמי

הערוך לנר, דלעיל (כב). אמרינן דאיש ודאי נוגע הוי.

(ו) תוס' ד"ה ער כאן לא קאמר רבי שמעון, ואם תאמר וכו'. עיין באות ה, שהובאו עוד תירוצים מחידושי הר"ן. ועיין שם שכתב עוד לתרץ, דהא דאמרינן הכא במשהו לאו דוקא, אלא לאפוקי מכעדשה, ומיהו בעינן שיעורא דידיה, דהיינו כחתימת פי האמה.

יא גמ', אמאי טומאה בלועה היא. עיין בתוס' ד"ה אמאי טומאה בלועה היא, שהעירו, דלרבא לא קשיא, דהא אותו מקום בית הסתרים הוא, ומטמא במשהו, ומה שביארו, דמיירי שלא יצא הדם לחוץ ועדיין הוא לפניו מן הבית החיצון, ואין שם אפילו טומאת משא. וביאר המהרש"א, דהכי משמע ליה לרבי ירמיה בלישנא דרבי זירא, דקאמר, "ונעקב ממנה דם", דמשמע, אפילו קצת מן המקור, שלא יצא עדיין לבית החיצון, וכן כתב המהר"ם. ועיין בכל דברי התוס'. אמנם בחידושי הרשב"א ובחידושי הר"ן כתבו, דלא פריך אלא לאביי אבל לרבא ניחא, דשפיר מטמא משום משא בבית החיצון, דאינו טומאה בלועה. והוכיחו זאת, מהא דאמר ליה רבי אבין לרבי ירמיה, עשאוה כנבלת עוף טהור, דהיינו דהוא טומאה בלועה, ואילו לרבא בית הסתרים הוא, וכמו שהוכיחו התוס' בסוף הדיבור. עוד עיין בדבריהם שדחו ההוכחה מפירכא דרבי אבין, משום דיש לומר, דלא פליג רבא לומר בית הסתרים הוא, אלא בתחלת בית הבליעה, אבל בסוף בית הבליעה מודה לאביי דטומאה בלועה היא, ומינה מוכיח ר' אבין ואף לרבא ניחא שפיר, ועיין לקמן (עמוד ב) באות כ. [ולכאורה יש לומר, דאף כונת התוס' לומר דלא פרכינן אלא לאביי, והשתא הדרי בהו ממאי דכתבו בתחילה משום דמסקנא דלקמן (עמוד ב) לא אתאי כרבא, כמו שכתבו בתוה"ד. ובאמת כן הקשה המהרש"א על דבריהם. ויש לומר דהתוס' עצמם הרגישו בכך, ויישבו כרשב"א והר"ן] ועיין עוד באות יג.

יב רש"י ד"ה כולם מטמאים בפנים כבחוף, בראייה ראשונה אבל בשניה ליכא למימר דהא בלא ראייה טמאה היא. עיין ביאור כונתו בתוס' הרא"ש, דלא רצה לומר דלא נעשית זבה על ידי ראיות דבית החיצון, [דמאי שנא] אלא משום דלא שייך, דאי ראתה בבית החיצון ביום שלישי מסתמא יצא גם לחוץ באותו יום, וממילא הויה זבה גדולה, וליכא נפקותא בבית החיצון, [ולטמאותה נמי לא נפקא מינה, דבלאו הכי טמאה היא] אמנם הקשה, דאכתי נפקא מינה אם לא יצא לחוץ עד יום רביעי דהשתא הויה זבה רק משום בית החיצון ביום ג'.

יג תוס' ד"ה אמאי טומאה בלועה היא, בתוה"ד, ולרבא נמי וכו' יש לומר דמיירי בשנעקר הדם מן המקור ולא יצא. והא דמסיק שיצא לחוץ לרבא לא צריך וכו'. העיר המהרש"א, דאם כן קושיא דמקשינן לקמן (עמוד ב), שמעתין איפרקא אלא יולדת וכו', לא קשיא אלא לאביי, דלרבא איכא למימר דבנמצא בבית החיצון מטמא במשא. ותירץ, דאפשר דאף לרבא פריך, משום דקתני יולדת שמטמאה בפנים כבחוף דומיא דנדה וזבה דטומאתן במגע. והקשה עליו החידוד הלכות, דנדה וזבה טומאתן משום רואה ולא מגע. ואי כוונתו דאיתו דם מטמא לאסור הנוגע בו, [דלא שייך בית הסתרים, כשהטומאה והטהור בתוך בית הסתרים, וכמו שכתב רש"י בחולין (עא): ד"ה כי קאמר רבה] אם כן, גם דם לידה מטמא ככהאי גוונא לאחר הנוגע בו, עיין שם עוד מה שכתב עליו.

דף מב ע"ב

יד גמ', הכא נמי כשיצא לחוץ. הקשה בחידושי הריטב"א, אם כן מאי קאמר רבי אבין לעיל (עמוד א), בטעמא דמילתא דרבי זירא, "עשאוה כנבלת עוף טהור", דמה ענין נבלת עוף טהור לטומאת דם המטמאה בחוץ במגע. וביאר, ד"עשאוה כנבלת עוף טהור" היינו, דאחשבוה כגלוי, לענין דלא מהני לה טבילה כמו דמהני לדם שבפנים.

טו גמ', שמעתין איפריק אלא יולדת וכו'. עיין לעיל (בעמוד א) באות יג, מה שהובא מהמהרש"א ומה שכתבנו, עוד הקשה המהרש"א (שם), אמאי לא מוקי הכא לברייתא נמי אדם, ונפרש ד"מטמא בפנים כבחוף" היינו, דדם שהגיע לבית החיצון לא נטהר בטבילה, ומטמא לכשיצא, ואינו כדם שעוד

לא יצא לבית החיצון. ותירץ, דאם כן לא יהיה דומיא דזבה ונדה, דהתם היינו דנטמאת השתא בראיית הדם, וביוולדת היינו שדם זה טמא לכשיצא. ועיין בחדוד הלכות.

טז גמ', כגון שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוודור. כתב רש"י ד"ה כגון שהוציא ולד, דאכתי ראשו בפנים הוא, דהיינו שאם יהיה בבית החיצון (ולא בפנים) הוי כילוד וטמאה לידה. ומשמע מלשונו, דפרוודור הוא לפניו מבית החיצון. וכן משמע בתוס' ד"ה שהוציא ולד, שכתבו, דדם הנמצא בפרוודור טהור עד שיצא מחוץ לפרוודור, דדוקא שם הוא בית החיצון. ועיין באות יח. וכתב בחידושי הריטב"א, דהכי עדיף טפי לפרש, דהשתא הוי יולדת דומיא דנדה וזבה דכולם מטמאין בבית החיצון. ועיין בתוס' חולין (סח). ד"ה אדם מבהמה לא יליף, ובבכורות (מו): ד"ה דאדם מבהמה לא יליף שכתבו, דפרוודור היינו בית החיצון. וכתב הערוך לנר, דכך סבר התירוצ' השני בתוס' (הכא). ועיין באות יט דכן מוכח מתוס' להלן בד"ה וכדרב אושעיא.

יז גמ', דאמר רב אושעיא גזירה וכו' וכי ההיא דאתא לקמיה דרבא וכו'. הקשה בחידושי הריטב"א, אמאי מייתי מתרוייהו. וביאר, דאיצטריך דרב אושעיא, לומר שגזרו בפנים כבחוף, ואיצטריך דרבא, לאשמעינן דכל היכא דנפיק ראשו לבחוץ דהוי כילוד, מטמא אפילו מה שבפנים כאילו היה בחוץ, ולפיכך גזרו בו כשלא יצא לחוץ כלל, גזירה פנים אטו חוץ, שאם אין הדין לטמא אלא מה שיצא לחוץ, היאך גזרו בזה שלא יצא לחוץ כלל.

יח תוס' ד"ה שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוודור, בתוה"ד, ועוד יש לחלק בין דם נדה לדם לידה. עיין במהר"ם שגורס בין לידה לדם נדה. דהיינו דטומאת לידה הוי דוקא מכי הוציא ולד ראשו חוץ לפרוודור, דאי לאו הכי לא הוי כילוד, אבל בדם נדה, סגי שיצא לבית החיצון. וכתב הערוך לנר, דתוס' בתירוצ' סברי דפרוודור הוא בית החיצון כשיטתם בכמה דוכתי. [עיין באות הבאה], ולא מטמאה בטומאת לידה עד שיצא הולד מבית החיצון.

יט תוס' ד"ה וכדרב אושעיא, בתוה"ד, תימה אמאי נקט ראשו וכו' דמשמע דאפילו הוציא ידו נמי טמאה החיה שנגעה בו וכו'. כתב המהרש"א, דמשמעות לשונם דבעינן שיוציא ראשו משום טומאה בלועה, והקשה, הא בעינן שיהיה ילוד, ולידה לא הויה אלא ביציאת ראש, וכמו שפירש רש"י בד"ה דאמר רב אושעיא, בתוה"ד, דמכי נפק הוה ליה ילוד, ולא סגי בהוצאת ידו למהו כילוד. וכתב, דתוס' כאן סברי כמו שכתבו בחולין (סח). ד"ה אדם מבהמה, ובבכורות (מו): ד"ה דאדם מבהמה, דפרוודור דשמעתין היינו בית החיצון, ודלא כרש"י דמשמע, דחוץ לפרוודור הוא בית החיצון, וכדמשמע נמי בתירוצא קמא דתוס' בד"ה שהוציא. והא דאמרינן הכא כגון שהוציא וכו' היינו דודאי טומאת לידה הוי רק כשיצא הולד מבית החיצון, ואתא ברייתא לאשמעינן דאף שמוציא רק ראשו מבית החיצון וכל גופו נשאר בפנים חשיב כילוד ומטמא טומאת לידה.

כ גמ', מקום נבלת עוף טהור וכו' רבא אמר בית הסתרים היא וכו' אמר אבוי מנא אמינא לה וכו'. כתבו בחידושי הרשב"א ובחידושי הר"ן לעיל (עמוד א), דדוקא תחילת מקום הבליעה לרבא הוא בית הסתרים, אבל סוף בית הבליעה, [שהוא במקום עמוק יותר], לכולי עלמא מקום בלוע הוא. והא דמוכיח אבוי מברייתא דבסמוך, משום דמשמע ליה דאיירי אף בתחלת בית הבליעה, ורבא לא חש לה וסבר דההיא בסוף בית הבליעה. [נמיישיבים בכך קושיית התוס' ד"ה יצתה זו שמטמאה וכו']. וכתב בחידושי הריטב"א, דלהאי פירושא, לית הלכתא כאבוי, דקיימא לן כרבא בכל דוכתי, ואף הכא, דלא קשיא עליה מברייתא. אבל לסוברים דפליג רבא אף בסוף בית הבליעה, יש לפסוק הלכתא כאבוי, ואף דליתא ביע"ל קג"ם, משום דרבא איתותב מברייתא. אמנם בתוס' תירצו את הקושיא באופן אחר. ועיין עוד באות כב.

כא רש"י ד"ה שתחב לו חבירו, דאי תחב הוא לעצמו איטמי ליה במגע. העיר הרשב"ש, דאכתי נפקא מינה במה שאוכל לטומאת משא, דבמגע לא מטמא בגדים, וכתב, דצריך לומר, איטמי ליה במשא דהיינו כיון שנטלו בידים לתחוב נטמא במשא.

כב תוס' ד"ה יצתה זו שטמאה וכו', בתוה"ד, ואם תאמר וכו' ויש לומר וכו' כגון שבית הבליעה רחב כל כך שלא יסיט נבלה וכו'. לכאורה היינו, דאין

הדרגת היוזמי

מסכת נדה דף מב – דף מג

יב' בתמוז – יג בתמוז התשע"ב

ז) גמ', לישנא אחרינא כל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינה מטמאה וכו'. הקשה בחידושי הרמב"ן, אם כן, סריס חמה לא יטמא בביאה, דהא אינו יורה כחץ, כדאיתא בנדרים (צא). וביבמות (סה), איהי קים לה ביורה כחץ איהו לא קים ליה. ותירץ, דהכא לא בעינן אלא הרגשה בעקירה וביציאה, והא איכא שפיר אף לסריס, וראיה לכך, דאם אינו מרגיש אמאי אמרינן (שם) דאיהו לא קים ליה ביורה כחץ, הא יודע שאינו מרגיש, אלא על כרחך דמרגיש ביציאתו נמי אלא דמחמת חולי אינו יורה כחץ לגופה של האשה, וזרעו דיהז, ומשום הכי אינה מתעברת, אבל הרגשה אית ליה, והכא לא בעינן אלא הרגשה. [אמנם בתוס' ד"ה בראויה להזריע, לכאורה משמע קצת דבעינן הכא יורה כחץ ממש ואם כן, סריס חמה באמת לא יטמא. ומשום הכי כתב בחידושי הריטב"א, דנראים דברי הרמב"ן].

ח) גמ' לישנא אחרינא אמרי לה אמר שמואל כל שכבת זרע שאינה יורה כחץ אינה מזרעת וכו' הא טמווי מטמאי. עיין בתוס' ד"ה טמווי מטמאי, דלהאי לישנא לא בעינן אפילו נעקרה בהרגשה. ועיין ברמב"ם (פ"ה מאבות הטומאות ה"ב) דפסק כלישנא קמא, דכל שאין כל גופו מרגיש בה לא מטמאי, אמנם לא בעינן נמי יצתה בהרגשה, וסגי בנעקרה. והקשה עליו בהשגות הראב"ד, אמאי לא פסק כלישנא בתרא דאמר (הכא), דלא בעינן הרגשה אפילו בעקירה, ועיין בכסף משנה. וכתב הערוך לנר, דהרמב"ם אינו מפרש כפירוש התוס', דלהאי לישנא לא בעיא הרגשה אפילו בעקירה, אלא מפרש, דלענין טומאה, שיה לישנא בתרא ללישנא קמא, ולא פליגי רק לענין אי מזרעת בלא יורה כחץ, דללישנא קמא מזרעת, דהא סבירא ליה דמטמאי אף על גב דדרש "שכבת זרע" בראויה להזריע, וללישנא בתרא אינה מזרעת, אבל לענין טומאה, שוין דודאי לכולי עלמא באין מרגיש בעקירה אינה ראויה להזריע, ושפיר פסק הרמב"ם דבלא הרגשה בעקירה לא מטמאי. ועיין באות הבאה.

ט) גמ', שנאמר כי יהיה בך וכו' אפילו קרי בעולם. הקשה הערוך לנר, האי קרא ד"שכבת זרע" מאי דריש ביה. ותירץ, דאיצטריך לכדדרשינן ביבמות (לד): למעט העראה [דאין בה טומאת בעילה]. אמנם כתב, דלמה שביאר בדעת הרמב"ם (הובא באות הקודמת), ניחא שפיר, דאף להאי לישנא דרשינן בראויה להזריע, רק סבר דאף שבתחילה ראויה להזריע ולבסוף אינו ראויה מטמא, והאי דינא יליף מ"מקרה לילה", אפילו קרי בעולם.

י) גמ', בעי רבא עובד כוכבים וכו' אם תמצוי לומר בתר עקירה אזלינן הני מילי לחומרא אבל לקולא לא וכו'. הקשה בחידושי הרמב"ן, אמאי לא פשטוה מדלעיל (מב). יולדת שירדה לטבול מטומאה לטהרה ונעקר ממנה דם בירידה טמאה, כלומר, דאם נעקר דם אפילו לא יצא לבית החיצון [ועיין בסמוך], טמא לכשיצא, אלמא בתר עקירה אזלינן, וכיון שנעקר קודם דטביל טמא, והכא נמי בתר עקירה אזלינן, וכתב בחידושי הר"ן, דהקושיא אינה אלא לפי דעתו דמפרש ההיא דלעיל (שם), דנעקר ממנה דם בבית הפנימי, אלמא בתר עקירה אזלינן אפילו לא יצא למקום שמיטמא, אבל רש"י (שם) בדי"ה ונעקר דם פירש, דיצא לבית החיצון, ולא מוכח מינה כלל דבתר עקירה אזלינן, דהתם כבר יצא למקום שמיטמא. וכתב הר"ן, דאף לפי דעתו יש לתרץ, דהתם לא מדין ראייה הוא אלא מדין הדם לחודיה, דדיינינן עליה אי דם טמא הוא או לא, דהא רובא סגיא בעקירה קודם שיצא, אבל לענין ראייה איכא למימר דעיקר ראייה ביציאה היא ולא בעקירה. והרמב"ן תירץ, דהכא, כיון שטבל אי אפשר שלא בטלה הרגשתו. אמנם בבעיא זוהא שנעקרו מי רגליה דלהלן, דלא שייך לומר כן, לכאורה אפשר לפשוט מהתם, והא דלא פשטינן אלא אמרינן "אם תמצוי לומר" וכו', סירכיה נקט.

יא) תוס' ד"ה זבה שנעקרו מימי רגליה, בתוה"ד, והשיב לפי שבאשה מתעגלין כל מימי רגליה בבת אחת לפתחה מה שאין כן בזב. הקשה בחידושי הריטב"א, אטו בעי למימר, דבזכר ליכא מי רגלים, הא קיימא לן בכל דוכתי דאיכא, כדתנן בכלים (פ"א מ"ג) ולקמן (נה): מפקין לה מקרא. וביאר, דלאו למימרא שמי רגלים של זב אינם מתעגלין כלל, אלא דאינן מתעגלין כל כך דמצוי למינקטינהו, אבל בזבה מצי למינקטינהו, להכי בעי לה בזבה דוקא, משום דבעי למימר עלה ההיא סברא דמצוי למינקטינהו.

טמא משום משא, אלא כשמסיט. וכן דעת הר"ש בכלים (פ"א מ"ג) ובזבים (פ"ה מ"ג). ועיין בהקדמות יבקש דעת לסדר טהרות (לבעל התפארת ישראל), שהוכיח כדעתו, מכח קושיית התוס', אמנם הביא שם דעת הרמב"ם בפירוש המשניות בזבחים (שם), ובחיבורו (פ"א מטומאת מת ה"ו ופ"ו ממשכב ומושב ה"ה). דמשא לא בעי היסט. ולכאורה יש לומר דהרמב"ם כדעת הרשב"א הר"ן באות כ, דאף רבא מודה דסוף בית הבליעה הווי בלוע, ולא בית הסתרים.

כג) [בא"ד, כגון שבית הבליעה רחב כל כך שלא יסיט נבילה. לכאורה יש לבאר, דהיטט היינו דוקא אם מניד הטומאה בכחו, ולא שנדה מעצמה על גופו, וכגון מהלך חשיב מסיט למה שמונח על ראשו, אבל טומאה הנשמטת מעל גבי ראשו לכתפו לא חשיב הסיט, והכא כשבית הבליעה רחב ובולע הנבילה בלא תוספת פעולה מצידו אלא שנבלעת מעצמה לכריסו, בהא לא חשיב הסיט].

דף מג ע"א

א) גמ', מהו דתימא תוכו אמר רחמנא ולא תוך תוכו קמשמע לן. עיין מה שפירש רש"י ד"ה קא משמע לן. ועיין בחידושי הריטב"א שביאר, דטעמא, כדאמרינן בזבחים (ג), דמינא מחריב בה דלא מינא לא מחריב בה. [ועיין שם בסוגיא, דבבגוונא דאוקי רש"י, לכאורה אין צריך להאי טעמא, וצריך עיון].

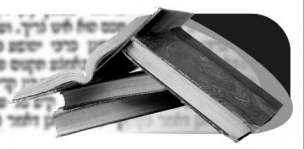
ב) גמ', מאי טעמא דאמר קרא וכל אשר יגע בו הזב וכו' זהו היסטו של זב. ובתורת כהנים (פרשת זבים פרשת ג פיסקא ב) יליף היסט הזב מקרא ד"וכלי חרש אשר יגע בו הזב ישבר" (ויקרא טו יב). וכן כתב רש"י לעיל (ו). ד"ה וכלי חרס המוקף.

ג) גמ' ואפקיה רחמנא בלשון נגיעה למימרא דהיטט ונגיעה כידיו וכו'. הקשה הרש"ש, דבתורת כהנים (פרשת זבים פרשת ג פ"ד פ"קא ה) דרשינן מהאי קרא [מתיתב "וידיו"], דאין צריך לטבול את מקומות בית הסתרים שבגופו והביאוהו התוס' בקידושין (כה). ד"ה כל הראוי. וכתב, דתרתיה שמעת מינה, דשדינן תיבת "וידיו", אדלעיל מיניה "וכל אשר יגע בו הזב", ומינה דרשינן בסוגיין דינא דבית הסתרים גבי היסט, ואדלקמיה נמי לענין טבילה.

ד) רש"י ד"ה לא שטף ידיו במים, מילתא אחריתי היא למילף לנטילת ידים מהכא. משמע מדבריו, דדרשא גמורה היא, אבל התוס' בחולין (קו). ד"ה מצוה כתבו, דאסמכתא היא, דעיקר קרא אתא לכדדרשינן בסוגיין, מה ידיו מאבראי וכו'. ורש"י כאן ביאר דתרתיה שמעינן מינה, דדרשא דהכא שמעינן מ"וידיו".

ה) בא"ד, ומדאפקיה רחמנא בלשון נגיעה ילפינן נמי לכל נגיעות דאין מגע בית הסתרים מטמא וכו'. עיין מה שהקשו עליו בתוס' ד"ה למימרא דהיטט ונגיעה כידיו, ומה שחלקו עליו בביאור הסוגיא. וביישוב דעת רש"י, כתב הערוך לנר, דאפשר לפרש כוונת דברי רש"י, כדברי התוס' שכתבו (בסוה"ד), דמנגיעה דהכא דהוא בגלוי דומיא דידיו, ילפינן לכל נגיעות דהיינו בגלוי, והיינו מה שכתב רש"י, "ומדאפקיה בלשון נגיעה ילפינן נמי כל נגיעה", היינו, דמהכא דכתיב לשון נגיעה גבי ידיו דמשמע מאבראי, ילפינן דבכל מקום דכתיב נגיעה בעינן מאבראי.

ו) גמ', אוחו והתניא רבי אליעזר אומר כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מכול לעולם. הקשה התוס' רא"ש, כיון דכתיב בקרא "משמרת תרומתי" וצוה הכתוב לשמור עליה שלא תטמא, איך בגלל דברי חכמים שאמרו דהווי כאילו מביא מכול לעולם, לא ימנע מלטמאות את התרומה. ועיין הגהות החשק שלמה (אות א) מה שהביא מהבית יוסף (אבן העזר סימן כב) בשם הזוהר הקדוש, דעוון זה חמור מכל העוונות, ולפי זה נתיישב שפיר, ועיין שם מה שיישב עוד. ובאור שמח (פ"ז מתרומות ה"ד) תירץ, דהגמ' רצתה ליישב משנתינו גם לרבי אליעזר דאית ליה בתרומות (פ"ח מ"ב), אמרו לונלכהן שאכל תרומה טהורה [נטמאת ונטמאת התרומה, יבלע. והכא נמי כיון שהתחיל לאכול, [דהיינו שלעס התרומה] בהיתר, אף שיטמא יבלע, ולדידיה דוקא פריך, היאך יאחו באמה הא הוי כמביא מכול.

הדרגת היוזמי

מסכת נדה דף מג - דף מד

יג בתמוז - יד בתמוז התשע"ב

דף מג ע"ב

יב גמ' אם תמצוי לומר בתר עקירה אזלינן וכו' הני מילי ישראלית וכו' תיקו. הרמב"ם (פ"ב ממטמאי משכב ומושב ה"ט) פסק דמסקינן בתיקו בין ישראלית בין אעובדת כוכבים. וכתב הכסף משנה, דאף דאמרו על בעיא דישראלית "אם תמצוי לומר" לא פסק כן, משום דאמרין מקמי הכי לעיל (עמוד א) "תיקו". אמנם הלחם משנה (פ"ב ממעשי הקרבנות ה"ט) לא כתב כן. ועיין ביד מלאכי (כללי הרמב"ם אות יד).

יג גמ' אמר שמואל זב צריך כחתימת פי האמה. לעיל (כב). אמר רב הונא, דבעל קרי אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה. ופירשו התוס' (שם) ד"ה אלא בחתימת פי האמה, דלאו למימרא דבעי שיעורא דחתימת פי האמה, אלא דאין השכבת זרע מטמא עד שיגע בפי אמתו מבחורץ. אמנם בסוגיין לכאורה ודאי לענין שיעורא קאמר, מדפרכינן עליה ממתני' דמטמא בכל שהוא.

יד גמ' הוא דאמר כרבי נתן. הקשה בחידושי הריטב"א, ולימא הלכה כרבי נתן. ותיריך, דלמא לא מפרסמא הא דרבי נתן, או דאיכא דמסיק לה בשמא דתנא אחרינא.

טו גמ' מאי טעמא דרבי ישמעאל. הקשה בחידושי הריטב"א, הא שמואל מפרש טעמיה, ואמאי בעינן תו מאי טעמיה. וכתב, דהאי סוגיא אמרוה בבי מדרשא אמתניתא, אלא שרב אשי סדרה כאן.

טז גמ' מאי טעמיה דרבי ישמעאל וכו' או החתנים בשרו מזובו. להלן בגמ' יליף רבי ישמעאל דבג' ראיות טמא וחייב בקרבן, מהא דמנה הכתוב ג' וקראו טמא. ועיין מה שפירש רש"י בד"ה שלש וקראו טמא, דראיה שלישית מ"החתנים בשרו את זובו" הוא. והקשה הערוך לנר, אם כן לא ניבעי כחתימת פי האמה אלא בראיה שלישית, דהתם דוקא כתוב "החתנים", ובפשטות בכל הג' ראיות דזב בעינן כחתימת פי האמה. ואין לומר דילפינן מהדדי, דאם כן גם בראיה הראשונה יטמא משכב ומושב כראיה שניה, ובראיה שניה יתחייב קרבן כמו בג' ראיות.

יז גמ' ורבנן וכו' מטמא לח ולא מטמא יבש ורבי ישמעאל ההוא מרר נפקא לקמן (נו). ילפינן מ"רר" דמטמא לח ולא יבש. והקשה המלבי"ם (על התורת כהנים פרשתא דובים פרשתא א פרק א משנה ג אות קכו), דהיינו סתמא כר' ישמעאל, דהכא ילפי לה רבנן מ"החתנים".

יח גמ' מניין לרבות נוגע בשכבת זרע וכו'. הקשה בחידושי הרמב"ן לעיל (לה.), לרבא דאמר לעיל (שם) לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כל שכן, ולית ליה פירכא דשעיר המשתלח יוכיח, למה לי קרא הכא לנוגע, תיפוק ליה ממה שגורם טומאה לאדם שרואה, לעצמו לא כל שכן. ותיריך החידוד הלכות (לעיל), דאיצטריך לשכבת זרע דטמא מת או מגע נבילה, דלדידיה, לאו גורם טומאה הוא דבלאו הכי טמא הוא. וכדאמרין התם דאיצטריך לשכבת זרע של מצורע דלית ליה להאי קל וחומר וכדפירש רש"י (שם) ד"ה אלא בזב מצורע. אמנם כתב, דהרמב"ן שהקשה לשיטתו אזיל, דלא פירש (שם) כרש"י, עיין שם. ועיין באות הבאה.

יט גמ' שם. עיין באות הקודמת בקושיית הרמב"ן, והנה לא הקשה אלא לרבא דלית ליה פירכא דשעיר המשתלח. ובחידוד הלכות (הכא) הקשה, דאף לרבא לא אתי שפיר, דהא כתבו התוס' לקמן (נה): ד"ה כי איצטריך קרא למשא בסוה"ד דשעיר המשתלח, כיון דמטמא אחרים אינו טהור גמור ושייך לטומאת עצמו, אם כן הכא נמי ליכא פירכא דשעיר המשתלח ועיין מה שכתב בערוך לנר.

כ גמ' איכא דתני כרב פפא. היינו, דנפקא להו מ"או איש" דשרץ. וביאר בחידושי הריטב"א, דעדיף להו טפי למדרש מהא, דנראה מיותר לפי שהוא בראש פסוק, מה שאין כן "או איש" דשרץ, שהוא באמצע פסוק, ואיצטריך לחלק. אי נמי, דאיצטריך להו "או איש" דשכבת זרע, לדרשא אחרית.

דף מד ע"א

א גמ', מנהגי מילי וכו' בת יום אחד לנדה מנין וכו' בת י' ימים לזיבה מנין

וכו'. לעיל (לב): מסקינן דתרווייהו שמעינן מריבויא דכתיב גבי זבה, דכיון דנעשית זבה על כרחך דהיתה נמי נדה. וכתב הרש"ש, דהוא על דרך שכתבו התוס' בסנהדרין (לד): ד"ה דכתיב דדרך הש"ס להביא הפשוט יותר אף שאינו למסקנא בדוכתיה.

ב גמ' איש מה תלמוד לומר איש איש לרבות בן יום אחד. ביאר התוספות יו"ט (זבים פ"ב מ"א) דאף ד"איש" משמע בן י"ג שנה, כדתנן באבות (פ"ה מכ"א), הכא הוא כעין מיעוט אחר מיעוט [מדכתיב תרי "איש"], דאינו אלא לרבות.

ג גמ' רבי ישמעאל וכו' לזכר כל שהוא זכר וכו'. וכתב בחידושי הריטב"א, דרבנן ילפי מינה [מ"לזכר ולנקבה"], הא דדרשינן לעיל (לד), לרבות מצורע למעיינותיו ומצורעת למעיינותיה, ורבי ישמעאל תרתי שמעת מינה ובחידושי לעיל (לד): כתב, דאית ליה שום קרא אחרינא דנפקא ליה מיניה.

ד גמ', אם כן מה תלמוד לומר איש איש דברה תורה כלשון בני אדם. הקשה בחידושי הריטב"א לעיל (לד): התייח גבי איש איכא למימר הכי,

אבל גבי "נאשה" דילפי מינה רבנן לאשה קטנה, בנגעים מאי דריש ביה הא לנקבה נמי לא איצטריך, דהא דריש תרווייהו מלזכר ולנקבה. ואין לומר דלא דריש "וויין", דהוה ליה לתלמודא לפרש כדפירש על איש. וכתב, דבאמת גבי נקבה לא פליג אדרבנן ונפקא ליה מ"נאשה". ומתוך כך דחה מה שכתב שם (הובא באות הקודמת) דרבי ישמעאל תרתי דריש מינה [לקטנים ולמעיינות דמצורע ומצורעת], דבאמת אייתר "לנקבה" למעיינות דמצורעת, [ובמצורע זכר לכאורה משמע, דאין מעיינות, וכן מוכח ברמב"ם (פ"ה ממטמאי משכב ומושב ה"ה) כמו שדקדק המרומי שדה לעיל (לד): ועיין באור שמח (שם) שהאריך בדברי רמב"ם אלו].

ה רש"י ד"ה אדם, משמע כל שהוא מין אדם אפילו קטן כדכתיב ונפש אדם מן הנשים ובקטנות משתעי קרא. הקשה הערוך לנר, מאי מוכח מהתם, ודלמא התם משום דכתיב נמי "נפש", דמשמע כל דהוא, כדאמרין בסמוך גבי מטמא במת.

ו גמ', אפילו עובר נמי דכתיב כנעוריה פרט למעוברת וכו' משום דמעיקרא גופא סריקא והשתא גופא מליא. הטור (יורה דעה סימן שלא סעיף לג) כתב, דדוקא בת כהן לישראל והניחה מעוברת אינה אוכלת בתרומה, אבל בת כהן לכהן אוכלת בתרומה, ומאכלת נמי לעבדיה. וביאר הבית יוסף, דלא שייך טעמא ד"כנעוריה", דגם אם היא מעוברת כנעוריה היא. והקשה הערוך לנר ביבמות (טז), הא למאי דמפרש הכא, דמעיקרא גופא סריקא והשתא גופא מליא, אין נפקא מינה בין אשת ישראל לאשת כהן. וכתב, דיותר היה נראה לפרש טעם הטור, דמשום דקרא ד"כנעוריה" משמע, דמיירי באשת ישראל דווקא, דכתיב "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה זרע אין לה ושבה וגו' כנעוריה וכו'", ומשמע, דאם יש לה זרע אינה שבה, ושייך דוקא בנשאת לישראל, דבנשאת לכהן אוכלת בשבילם.

ז גמ' אמר רב ששת הכא במאי עסקינן ככהן שיש לו ב' נשים וכו'. עיין מה שהקשו בתוס' ד"ה אמר רב ששת, וביארו, דבאמת העובר יורש, והא דאינו פוסל משום סמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקבות. אמנם ברש"י ד"ה ויש לו בן יום אחד, פירש כפשוטו, וכתב (בסוה"ד), דאין זכיה לעובר. והקשה הערוך לנר, דיקשה לרב ששת לשיטתו דסבר דיש זכיה לעובר אפילו במזכה לו מתנה, וכל שכן בירושה דממילא. וביאר, דאף רש"י סובר כתירוץ התוס' אליבא דרב ששת, ופירושו למאי דקיימא לן להלכתא, דעובר אינו יורש.

ח גמ' אי בעי מאבחה לירתי ואי בעי מיניה לירתי. כתב בחידושי הריטב"א, דמכאן יש להוכיח דהא דאיתא בבבא בתרא (קנה), דאין יכול למכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים, לאו דוקא אביו, דהוא הדין לכל שאר מורישים, דאי לאו הכי, הא איכא נפקותא אי ירתי מיניה או מאבוהון, דמאבוהון, אין יכולים למכור, ומיניה מצו למכור.

ט גמ', שם. כתבו התוס' בבא בתרא (קמב). ד"ה נוחל בנכסי האם, דהוה מצי לתירוצי הכא, כגון שלא היה לו אלא העובר לבד, והקנה נכסיו לאחרים, אם לא ירשנו זה, וקתני, דדוקא בן יום אחד אבל עובר לא. נואתו לתרץ קושיית התוס' כאן ד"ה ואי בעי מיניה לירות]. ותמה הערוך לנר, דהא

חדרף היומי

מסכת נדה דף מד

יד' בתמוז התשע"ב

ומתאבלין עליו.

(כ) גמ', **הכא בדכלו ליה חדשיו**. כתב בחידושי הריטב"א, דאפילו הכי, אין עומדין עליו בשורה, וכדתניא **בשמחות** (פ"ג ה"ב), תינוק עד ל' יום, נקבר באשה אחת וכו' ואין אומרין עליו לא ברכת אבליים ולא תנחומי אבליים. ובודאי איירי בדכלו לו חדשיו, דאי לאו הכי, מאי ברכת אבליים שייכא ביה.

(כא) מתני', **וחייבין עליה משום איש**. פירש רש"י ד"ה **וחייבין עליה**, אם קיבל בה אביה קידושין מזה. וכתב התוס' יו"ט (נדה פ"ה מ"ד), דודאי הוה מצי לרש"י לפרושי נמי במסרה אביה לביאה כדקתני הכא ברישא, אלא נקט קידושי כסף דתנן להו ברישא דמתניתין **בקידושין** (ב.). **והרש"ש** כתב, דרש"י נקט בדוקא קידושי כסף ולא מסרה לביאה, דמלישנא דמתניתין משמע דאתא לאשמועינן, דאף דהיא אשת איש מכבר, אין חייבין עליה עד ג' שנים ויום ואחד. ומשום הכי בקידושי ביאה לא הוה מצי למינקט, דאם כן הויה כבר בת ג' שנים, אבל בקידושי כסף, מצינן לאוקמי, דאף שנתקדשה קודם ג' שנים, מכל מקום אין חייבין עליה עד שתהיה בת ג'.

(כב) מתני', **שם. הקשו התוס' בקידושין** (י.). ד"ה **וחייבין עליה משום איש**, אמאי איצטריך למתני, הא קתני בסיפא, ואם בא עליה אחד מכל העריות מומתים על ידה והיא פטורה, ואשת איש בכלל, כדמוכח **בסנהדרין** (טו.). ואפילו בהמה כדאיתא **בסנהדרין** (נה:). ותירצו, דאיצטריך למתני, לאשמועינן דהא דקתני בסיפא דמומתין על ידה, היינו אף בהמה, דאי לא תני אלא סיפא דמומתים על ידה, הוה אמינא היינו דוקא עריות דאשת איש, דומיא דההיא דסנהדרין ודיבמות, אבל בהמה לא, אמנם השתא דקתני רישא "וחייבין משום איש", אם כן סיפא דקתני מומתין על ידה אשמועינן אף בהני עריות דאינם דומות לאשת איש, כגון בהמה. ועיין באות הבאה.

(כג) מתני', **שם. הקשה המשנה אחרונה** (נדה פ"ה מ"ד), אמאי חייבין עליה, הא כתיב "אשת רעהו", ו"אשה" משמע גדולה, כדאיתא **לעיל** (לה.), "אשה אין לי אלא אשה גדולה שמטמאה בנדה ובזיבה". ותירץ, כיון דכתיב תרי זימני "אשת איש" ו"אשת רעהו", הוי כעין אין מיעוט אחר מיעוט דאינו אלא לרבות. ולפי זה, לא קשיא מה שהקשו **התוס' בקידושין** (י.). ד"ה **וחייבין עליה**, [והובא באות הקודמת], דאיצטריך, דהוה אמינא דוקא באביה ואחיה, אבל באשת איש דכתיב "אשה" דמשמע גדולה לא, קמשמע לן דאפילו בקטנה, ומדרשא דלעיל. ועיין עוד **בערוך לנר**.

(כד) מתני', **נשאת לכהן תאכל בתרומה**. אבל פחותה מבת ג' לא תאכל משום דאין ביאתה ביאה **ובכתובות** (נו:). אמרינן, דמדאורייתא, אפילו ארוסה בת ישראל תאכל בתרומה, ולא בעינן שתהיה בת ג' הראויה לביאה, אבל מדרבנן שמא ימוגו לה כוס בבית אביה ותשקוהו לאחיה ולאחיותיה, או משום שמא יחזור בו מחמת סימפון תיקנו שלא תאכל עד שתכנס לחופה.

(כה) גמ', **אמרי דבי רבי ינאי ערב ראש השנה איכא בינייהו ור' יוחנן אמר שלשים יום בשנה חשובין שנה איכא בינייהו וכו'**. הקשה בחידושי הריטב"א **לקמן** (מה.), וכי לית להו לרבנן שלשים יום בשנה חשובין שנה, הא לא משמע הכי **בראש השנה** (י.). וכתב, דשאני הכא דקים להו שאין בתוליה עומדין בפחות מג' שנים ויום אחד. והיינו נמי טעמא דרבי מאיר אליבא דרבי ינאי דבעי ערב ראש השנה ולא סגי ליה בל' יום. והוכיח כן, דהא ודאי דלא אמרינן דשלשים יום בשנה חשובין שנה, אלא במנין שנים בלבד, כגון לענין שנות אדם ובהמה ושנות ערלה, אבל לענין תנאים ונדרים, כל שאומר "כך וכך שנים" צריך שלימות, כל שנה בת י"ב חודש.

(כו) תוס' ד"ה **שלשים יום איכא בינייהו, בתוה"ד**, היינו משום דשנת ג' בשביל יום אחד לא הוה קרי ליה שלש שנים. הקשה **הרש"ש לקמן** (מה.), הא רבי יוחנן גופיה דריש **בראש השנה** (י.) טעמא דרבי מאיר דיום אחד בשנה חשיב שנה, מקרא ד"אחת ושש מאות", והתם יום אחד הוי, הרי דקרי שנה ליום אחד ממש, והכא נמי אמאי לא נימא דקרי ליום אחד שנה. ותירץ, דהתם עיקר הדרשא מדכתיב "באחת ושש מאות". ועוד, דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד.

ודאי דלא כרב ששת, דלדידיה עובר נמי יורש. ותירץ, דכונתם דסתמא דגמי הוה מצי לתרוצי הכי, ולא אליבא דרב ששת.

(ז) תוס' ד"ה **בנעוריה, בתוה"ד**, ויש לומר דהתם לא קאמר אלא עיין והמתן וכו'. וכתב **הערוך לנר**, דיש להוסיף ביאור בדבריהם, דאף דמצד "עיין עליו" נמי הוא בספק, ואסור לה לאכול תרומה, מכל מקום נפקא מינה לענין חומש באוכלת תרומה בשגגה, דאם אינה אוכלת רק משום ספק דלמא הוא ולד בן קיימא, אינה נותנת חומש, אבל השתא חומש "כנעוריה", הויה זרה ודאית, ואף משלמת חומש. [והיינו בגוונא שהיתה בת ישראל שנשאת לכהן ומת ויש לה ממנו בן, דאוכלת בתרומה בשבילו, ועכשיו נשאת לישראל, דדינה לתת חומש באוכלת תרומה בשגגה, דאילו בת כהן שנשאת לישראל אינה חייבת חומש אפילו יש לה זרע גמור ממנו].

(יא) תוס' ד"ה **ואי בעי מיניה לירות**, ואם תאמר דבפרק מי שמת וכו'. **ובבבא בתרא** (קמב.) ד"ה **ואי בעי כתבו התוס'** עוד, דהכי נמי מצי לשנויי הכא דנחל את אמו להנחיל לאחים מן האב.

(יב) תוס' ד"ה **איהו מייית ברישא, בתוה"ד**, אי נמי כגון במתה אמו מחמת לידה, דכיון דעקר הולד לצאת לא מיית. **ובחידושי הריטב"א** כתב עוד טעם, דכיון שמתה מחמת הריון, כנהרגה דמיא.

(יג) בא"ד (בנמשך לעמוד הבא), ואם תאמר אם תמצוי לומר דמותר להרגו בבטן וכו' אמאי מחללין עליו את השבת וכו'. **ובחידושי הריטב"א** הביא דיש מתרצים, דשאני התם דכיון שכבר מתה האם, הרי הוא עומד לעצמו, ואינו נגרר אחרי אמו, ולא הוי אלא כמי שנפלה עליו מפולת, או שננעלה דלת לפניו שמחללין עליו את השבת, ומכל מקום ההורגו פטור, דספיקא הוא ואין לו חיות גמור, אבל כשאמו בחיים, הרי הוא כא' מאבריה וכיור אמו, ואין מחללין עליו את שבת.

(יד) בא"ד (בנמשך לעמוד הבא), שמביאין סכין דרך רשות הרבים לקרוע האם וכו'. דמשום חיתוך האם, ליכא אלא מצות פרוש מדבריהם, כדאיתא **בערכין** (שם).

(טו) בא"ד (בנמשך לעמוד הבא), אף על גב דמותר להרגו. הקשה **הערוך לנר**, מדאמרינן **ביבמות** (מב.) הכי נמי חייס עליה [שמא ימות], ואיירי בעובר, ומשמע לכאורה דאסור להרוג עובר. [ועיין שם שביאר **בערוך לנר**, דאף דרק בני נח נצטוו על העוברין כדאיתא **בסנהדרין** (נח:), מכל מקום איסורא איכא אף בישראל, כמו שכתבו **התוס'** (שם נט.) ד"ה **ליכא**.] וכן הקשה **בשו"ת חוות יאיר** (סימן לא), דהוה להו לתוס' למינקט לשון "פטור", ולא "מותר".

דף מד ע"ב

(טז) גמ', **בכור שנוולד לאחר מיתת אביו וכו'** מאי טעמא **יכיר בעינן** והא **ליכא**. הקשה בחידושי הריטב"א, אמאי לא יליף הכא נמי מ"וילדו לו". וכתב, דאין הכי נמי ומהתם ילפינן, ולרווחא דמילתא הוא דאמרינן מ"יכיר", דהא איצטריך לדרשא אחריתא, בדוכתיה.

(יז) גמ', **דכתיב כי יכה כל נפש מכל מקום**. הקשה **הערוך לנר**, הא איצטריך לכדרשינן **בסנהדרין** (עח.) עד דאיכא כל נפש, או כל דהו נפש לרבנן ור' יהודה בן בתירה. וכתב, דאפשר דהכא דריש לרבות קטן מדכתיב "נפש", והתם דריש מ"כל".

(יח) גמ' **כמאן דלא כרבן שמעון בן גמליאל**. פירש רש"י ד"ה **כמאן דלא כרבן שמעון בן גמליאל**, דאכולה מתניתין קאי, דחשיב בן יום א' בן קיימא. לכאורה משמעות דבריו, דלרבן שמעון בן גמליאל לא חשיב בן קיימא אפילו לקולא. אמנם בתוס' ד"ה **דקים ליה כתבו**, דלא אמר רבן שמעון בן גמליאל אלא לחומרא, ובאבילות דוקא הוא דמיקל.

(יט) גמ', **כחתן שלם למאי הלכתא וכו'** לענין אבילות. ומאי דקרי ליה "כחתן שלם" ביאר **האליה רבה** (נדה פ"ה מ"ג) משום שהחתן שמת, דרך להתאבל עליו מאד, וקאמר, דהתנוק שמת, הרי הוא כיוצא בו ואינו חלוק ממנו. ועוד ביאר **התוס' יו"ט** (שם), משום דתינוק הנימול קרוי חתן כדאיתא **בנדרים** (לב.) וקאתי לאשמועינן, דלא תימא הואיל ולא הגיע לשמונה אין מתאבלין עליו, קא משמע לן דהוא "כחתן שלם" דהיינו כאילו נימול לשמנה

הדרש היוזמי

דף מה ע"א

א) גמ', בשלמא לרבי יוחנן וכו' הכי נמי איכא תנא דאמר ל' יום בשנה חשוב שנה. הקשה הרש"ש, והא רבי מאיר גופיה סבר בראש השנה (י: דיום בשנה חשוב שנה. ותירץ, דתרי תנאי ואלבא דרבי מאיר, והא דמפרש רבי יוחנן הכי כמאן דאמר ל' יום, משום דדחקו לשון הברייתא דקאמר ג' שנים, דלא משמע יום אחד, כמו שכתבו התוס' לעיל (מב: ד"ה שלושים יום. וכן כתב הערוך לנר.

ב) גמ', אלא לרבי ינאי קשיא. כתב בחידושי הריטב"א דלא מסקינן לה בתיובתא. משום דאיכא למימר דתנאי היא אליבא דרבי מאיר, ותנא דברייתא קמייתא סבר דג' שנים שלימות בעי ולא שלשים ולא יום אחד, [דהא לרבי יוחנן נמי בעינן למימר דתרי תנאי אליביה. ועיין באות הקודמת]. ומכל מקום מסקינן לה בקשיא, דלא נשוי כולי האי פלוגתא בין תנאי אליבא דרבי מאיר, אלא שילמוד סתום מן המפורש.

ג) גמ', האי דם נדה הוא. פירש רש"י ד"ה האי דם נדה הוא, האי דתוך ג'. כתב הערוך לנר, דנפקא מינה לטהרות, ואפילו לבעלה נמי נפקא מינה אם בעילה דתוך ג' היתה בסוף הג' שנים, כך דהבעילה לאחר ג' היתה בתוך שבעה לביאה דתוך ג', דאי דם נדה הוא, אף השתא נדה, דשבעה ימים היא בנדותה. ועוד נפקא מינה אם לא טבלה, דלא נטהרה מטומאת נדתה עד שתטבול.

ד) תוס' ד"ה אמר בא עליה, בתוה"ד, ויש לומר דניחא ליה לאשכוחי לענין זנות דהויא כל ימיה אסורה לבעלה. הקשה החידוד הלכות, דאיכא נפקא מינה אם הוא דם בתולים או דם נדה לענין רואה מחמת תשמיש, דאם הוא דם בתולים ודאי דלא נאסרה ואם הוא נדות נאסרה מדין רואה מחמת תשמיש כדאיתא לעיל (סו:). וכתב הערוך לנר, דאינו מוכרח, דהרואה דם נדה בתוך ג' תחשב רואה מחמת תשמיש, כיון דאינה ראויה לביאה.

ה) בסוה"ד, דאפילו הוא דם בתולים הא תקון שבועל בעילת מצוה ופורש. הקשה החידוד הלכות, דאיכא נפקא מינה אם מותר לפרוש באבר חי, דאם הוא דם נדה אסור, משום דיציאתו הנאה לו כביאתו. ותירץ הערוך לנר, דתוך ג' אין איסור בעילת עריות כלל, וממילא גם לפרוש באבר חי מותר. והנפקא מינה, במאי דאמרינן בגמ' דדם נדה הוא, לענין לאחר ג' ועוד, כמו שנתבאר באות ג.

ו) גמ', אלא לחדר בה את התלמידים. הקשה הערוך לנר, מה שייך לחדר את התלמידים על דבר שהוא הלכה למשה מסיני. ועוד הקשה, היאך הוציא דבר שקר מפיו כדי לחדר התלמידים. וביאר, דרבי עקיבא לא היתה כונתו באמת לפוסלה מן הכהונה שאם כן היה אומר לה בקיצור שהיא פסולה לכהונה, ומדוע האריך "אם כן פסולה את", אלא שהבין שחשבה, שמה שהכשירה בתחילה היה מפני שאינה טועמת טעם ביאה, ואמר לה, אם כדעתך שמפני טעם ביאה הכשרתיך, פסולה את לכהונה, אבל אין הדבר כן, אלא שהלכה למשה מסיני היא שכשרה את, ורצה לחדר את התלמידים, לראות אם יבינו כוונתו באמת כמו שנתבאר, או כפשוטו.

ז) מתני', בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו קנה וכו'. הקשה האליה רבה (על המשניות נדה פ"ה מ"ד), אמאי לא תנן דאחר שבא עליה אחר ביאתו, חייב משום אשת איש כיון דקנאה בביאתו, וכדתנן לעיל (מד:), בקטנה שבא עליה יבם, [וכדפירשו התוס' בסנהדרין (נה: ד"ה וחייבין עליה, דקאי אבא עליה יבם קנאה]. ותירץ, דהכא באמת לא יתחייבו הבעל והיא, משום ביאת הקטן, דאין קנינו קנין גמור, לחייב עליה משום אשת איש, וכתנן בסיפא ואינו נתן גט עד שיגדיל.

ח) מתני', ונסקלת על ידו. הקשה האליה רבה (על המשניות נדה פ"ד מ"ה), אמאי לא תנן הכי נמי לעיל (מד:), גבי קטנה בת ג', דנסקל השור על ידה, וכדאיתא בסנהדרין (נה:), דהא דקתני (בסיפא דבת ג'), ואם בא עליה אחד מכל העריות מומתין על ידה, היינו אפילו בהמה. ותירץ, דבסנהדרין (שם) אמרינן, דהבהמה נהרגת משום תקלה, [שבאה לאדם תקלה על ידה], ומשום קלון, [קלון האדם, שנסקל פלוני על ידי הבהמה], ופרכינן, והא הכא בקטן ובקטנה קלון איכא תקלה ליכא, ומשינן, כיון דמוזידים הם, תקלה נמי

איכא, אבל באמת, גבי קטנה הוה מצינן למימר, דלא קאי "מומתין על ידה" אבהמה, משום דאף על שהיא מזודה, מכל מקום, פיתוי קטנה אונס הוא ולא הוי מזיד גמור.

ט) רש"י ד"ה קנאה, וזכה בנכסי אחיו. הקשה הערוך לנר, מהא דאמרינן (להלן) בגמ', דעשו ביאת בן ט' רק "כמאמר בגדול", ובמאמר ודאי דלא זכה בנכסי אחיו. ותירץ, דרש"י לשיטתו בקידושין (יט:), ד"ה דמדאורייתא חזיא ליה, דיבם בן ט' קונה בביאתו לכל דבר מדאורייתא, [ועיין שם בחידושי הרשב"א], ושפיר מועיל אף לזכות משום הכי בנכסי אחיו. ורק לענין קידושין, לא מהני.

דף מה ע"ב

י) [מתני', בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדריה נבדקין וכו' בן י"ב שנה נדריו נבדקין. והוא הנקרא "מופלא הסמוך לאיש", ומרבינן ליה בתמורה (ב:): מדקרא ד"איש כי יפליא", והביאו רש"י לקמן (מו: ד"ה כי יפליא, והכא תנן לענין נדרים, ולקמן (מו:): איתא דהוא הדין נמי גבי הקדשות, ובערכין (ב:): אמרינן נמי גבי ערכין, [שמעריך בגדול]. ובב' מקומות בתורה כתיב "איש כי יפליא", אחד בויקרא (כו ב) בפרשת ערכין, דכולל נמי הקדשות, והשני בבמדבר (ו ב), בפרשת נזיר, ובקרא דפרשת ערכין כתיב "איש", ולא כתיב "אשה", ואף דלענין ערכין מרבינן בערכין (ד:), מקרא ד"נפשות", דגם אשה מעריכה כאיש, מכל מקום לכאורה היינו דוקא לדין ערכין ולא לכל ריבויי דקרא, אמנם בקרא דפרשת נזיר כתיב "איש או אשה", והתם כתיב "כי יפליא לנדור נדר", אבל פרשת הקדשות לא נזכר שם. ולכאורה יש להעיר, מהיכא מרבינן מופלא הסמוך לאיש גם באשה לענין הקדשות דאי מקרא דפרשת ערכין, הא לא כתיב התם "אשה" וקרא דנזיר לא איירי בהקדש.

(א.י.ג.).

יא) מתני', נדריה נבדקין וכו' אף על פי שאמרו יודעין אנו לשם מי נדרנו לשם מי הקדשנו. דהיינו, שהיא הבדיקה שעושים לבן י"ב ובת י"א, אם יודעין לשם מי נדרו ולשם מי הקדשו. וכן כתב הרמב"ם (פי"א מנדרים ה"א). ואיתא בתוספתא (נדה פ"ה ה"ז), מעשה בתינוק אחד שהקדיש קרדומו לשמים וכו' והיה רבי עקיבא בודקו, אמר לו, בני למי הקדשת, שמא לחמה ולכוכבים ומזלות שהן יפיין, אמר לו לא הקדשתי אלא למי שהברזל שלו, אמר רבי עקיבא בדוק זה ומתוקן. שוב מעשה בתנוק אחד, שהיו באים בספינה, ועמד עליהן נחשול, והיו זועקין לאלוהיהם וכו', אמר להם אותו תינוק, עד מתי אתם נשטין, זעקו למי שברא הים, בא מעשה לפני חכמים ואמרו, בדוק זה ומתוקן.

יב) מתני', בת י"ד שנה ויום אחד נדריה קיימין וכו' בן י"ג שנה ויום אחד נדריו קיימין. כתב הרמב"ם בפירושו המשניות (נדה פ"ה מ"ו), דבעינן הבאת שערות. אבל בחידושי (פי"א מנדרים ה"ג-ד) כתב, דלא בעינן הבאת שערות. ותמה המשנה למלך, דבגמ' (להלן) מוכח דצריך ב' שערות, דפריך, אי לא אייתי ב' שערות קטן הוא. ועיין לקמן באות יח.

יג) גמ', סלקא דעתך אמינא וכו' דבדקנא ל' ולא ידע להפלות אימא תו לא ליבדוק קא משמע לן. עיין ברמב"ם (פי"א מנדרים ה"ב) שכתב, הקדישו או נדרו בתחלת שנה זו ושאלו אותן ונמצאו יודעין ונתקיים נדרן ונדרו נדר אחר אפילו בסוף שנה זו צריכין בדיקה, ואין אנו אומרים הואיל ונמצאו יודעין בתחילת השנה אינן צריכין בדיקה, אלא בודקין כל השנה זו כולה. והקשה הכסף משנה, דבסוגין אמרינן דבלא ידעה להפלות צריכה בדיקה, משמע דבידעה בתחלת השנה אינה צריכה, וכתב דאפשר שהרמב"ם גרס וידעה להפלות, וסיים בצ"ע. כתב הערוך לנר, דלא יתכן לומר כן, דבפירושו המשניות (נדה פ"ה מ"ו) הביא את סוגית הגמ' כגירסתנו. ועל כן ביאר, דהוקשה לרמב"ם אמאי קאמר "כיון דאמר מר ל' יום בשנה חשובין שנה", דמשמע, דלמאן דאמר יום א' בשנה חשוב שנה ליכא למימר הכי, ואמאי, הא אף לדידיה יש לומר היכא דבדקנא יום אחד וכו'. וצריך לומר, דהא פשיטא לגמ' דמשום יום אחד דלא ידעה להפלות, לא תקרא עדיין מוחזקת שלא תדע כל השנה, אף דיום א' בשנה חשוב שנה, וכיון דלהאי מאן דאמר

בהביא ב' שערות. אמנם בחידושי הריטב"א כתב, דאיירי שהביא ב' שערות. נולכאורה קצת קשה, דאם כן מאי קאמר אילימא לענין נדרים לאו כלפני הזמן וכו', כלומר דתלוי רק בידע למינדר, הא אם הוי כלאחר הזמן ודאי דנדרו נדר אפילו לא יודע לשם מי נדר. [ועיין באות הבאה]. ועיין בדברי המגיה על הריטב"א, דטעות סופר נפל בדבריו.

(יז) גמ', אי לנדרים לאו כלפני זמן דמי ולא כלאחר זמן דמי. הקשה התוס' רי"ד, אמאי לא מיבעיא ליה לענין נדרים, אי הא דתנן דבודקים כל י"ב [דהיינו אם יודעים לשם מי נדר], אף דהביאה סימנים הוא דסימנים שבתוך הזמן לאו מילתא הוא, או דלמא בודקין היינו כשלא הביאה סימנים, אבל אם הביאה סימנים לא בעיא בדיקה, דסימנים אלו כסימני גדלות נינהו, ובלאו הכי נדרן קיים. ותיירץ, דאין הכי נמי דהוה מצי למיבעי כהאי גוונא, והא דלא בעי, משום דבלישנא דמתניתין משמע, דלענין נדרים לא אדכר סימנים אלא שנים, דתנן בת י"א שנה בת י"ב וכו', ולא תנן סימנים אלא בענינא דעונשין לקמן (נב.). תינותק שהביאה ב' שערות חייבת בכל מצות האמורות בתורה.

(יח) גמ', אי דלא אייתי שתי שערות קטן הוא. עיין באות יב, שהובאו דברי הרמב"ם (פ"א מנדרים ה"ג) דלענין נדרים, כל שבאו לכלל שנים נדריהן נדר אפילו באינם יודעים לשם מי נדרו, ואפילו בלא הבאת שערות, וקשיא מסוגיין. ותיירץ הגרע"א (בגליון השולחן ערוך יורה דעה סימן רלג), דטעמא דהרמב"ם דנדריהן נדר אף שלא הביאו שערות, משום דחיישינן שמא נשרו ולחומרא אמרינן דגדולים הן, ונדריהן נדר, אבל לקולא לא, ומתניתין סתמא קתני דנדריהן נדר, ומשמע, דאף אם יאכלו אחרים יתחייבו משום נדרם, ואם רק משום שמא נשרו, לא יתחייבו מלקות על ידם.

אין חילוק בין יום א' לשלשים יום, תו אי אפשר לומר דהרבותא במתניתין דהיכא דלא ידע אכתי בודקין כל השנה אולי ידע, משום דלא סגי לבדוק באותו זמן שנקרא "שנה" לשיטתו, דפשיטא, אלא על כרחך, דלדידיה הרבותא איפכא, דהיכא דבדק יום אחד לא נימא דסגי בכך, אלא צריך לבדוק כל השנה, וכיון דהרמב"ם פסק כמאן דאמר יום א' בשנה חשוב שנה, שפיר פירש בהלכותיו כהך מאן דאמר, ובפירוש המשניות פירש כסוגיית הגמ', למאן דאמר שלשים יום בשנה דוקא חשובין שנה.

(יז) גמ', מאי טעמא דרבי מאיר ויבן ה' אלקים וכו' מלמד שנתן הקב"ה בינה ויתירה באשה וכו'. ביאר הגליון מהרש"א, ד"ויבן" הוא מלשון בינה, כי היכי דדרשינן בסנהדרין (ז). אקרא ד"ויבא אהרן ויבן מזבח", (שמות כה ב) ודרשינן, שהבין "מזבח" דהיינו שראה חור זבוח לפניהם. [וכן כהא דכתיב "והיה אם בן הכות הרשע" (דברים לב ה) שפירושו מלשון בינת הדיינים].

(טו) גמ', שם. הרמב"ם בפירושו המשניות (נדה פ"ה מ"ו) פירש טעם אחר, דהנקבה קודם הזכר, משום דחיייהן קצרים מחיי האיש ברוב. וביאר הראשון לציון (על המשניות שם), משום דבשבת (צה.). איתא דהגודלת ופוקסת [בשערה] חייבת משום בונה, וילפינן מהאי קרא דריש לקיש מ"ויבן". דהיינו שקלעה הקב"ה לחוה כדאמרינן בסמוך לאידך מאן דאמר. ופסקה הרמב"ם (פכ"ב משבת הכ"ב), משום הכי כתב טעמא אחרניא להך מאן דאמר, דהכא הלכתא כרבי כמו שכתבו התוס' ד"ה או דברי רבי. וכן ביאר הערוך לנר.

(טז) גמ', איבעיא להו וכו' אילימא לענין נדרים לאו כלפני זמן דמי ולא כלאחר זמן. פירשו בתוס' ד"ה אילימא לנדרים, דהיינו בדלא הביא ב' שערות, ונימא דנדרו נדר בידע למינדר. וכן משמע ברש"י ד"ה לעונשין דכתב, וכגון דאייתי שתי שערות תוך הזמן, משמע, דעד כאן לא איירי

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30
בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד"ח בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 shbrma@gmail.com

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>